

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՀԱՅԱԿԵԱՆ ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՅՈՆԵՐՈՒ ՅԻշատակին

1915 թուականի Յունիսի 15-ին, Պոլսոյ Սուլքան Պայագիտ հրապարակին վրայ կախաղան բարձրացան Սոցիալ Դեմոկրատ Յնչակեան Կուսակցութեան քսան գործիչներ, որոնք Յայց Ցեղասպանութիւնը ծրագրող Երիտրութերու կառավարութեան պարագլուխներուն դէմ մահափորձ կազմակերպելու մեղադրանքով դատապարտուած էին մահապատիժի: Անոնց ճակատագիրը նոյնացաւ այլ մտաւորականներու եւ գործիչներու ճակատագրին, որոնք նոյն տարուայ Ապրիլի 24-ին ձերբակալուեցան ու տարուեցան անյայտ ուղղութիւններով, սկիզբը դառնալով Յայց Մեծ Եղեռնի ու մեր ժողովուրդի միլիոնաւոր զաւակներու բնածնութմին:

Քսաններուն մեծութիւնն ու կարեւորութիւնը մեր ժողովուրդի պատմութեան մէջ կը կայանայ այն իրողութեան մէջ, որ անոնք կանխատեսեցին Հայոց ցեղասպանութիւնը ու փորձեցին կանխել զայն: Թէեւ անոնց ծրագիրը ձախողեցաւ հայանուն նատաշներու պատճառաւ, սակայն Պոլսահայ ազգային, Եկեղեցական ու պահպանողական այլ շրջանակներ եւս անտարբեր ու թերահաւատ գտնուեցան Քսաններուն զգուշացումներուն հանդէպ: Այդ խմբակները չին ուզեր հաւատալ, որ համանարդկային բարձր սկզբունքներու անունով իշխանութեան Եկած Երիտրուրքերը կրնային կոտորածներու միջոցաւ հայութիւնը իր ծննդավայրէն ու հայրենիքն տեղահան ընելու նպատակներ հետապնդել: Ժամանակը Եկաւ փաստելու որ, այդ տարրերը սխալ էին, իսկ Քսանները ճիշդ: Տարբեր պիտի ըլլար արեւմտահայութեան ճակատագիրը, եթէ անոնք յաջողդէին ի գործ դնել իրենց ծրագիրները:

«Դուք մեզ քսաններս կը կախէք, սակայն քսան հազարներ պիտի քան մեր գործը շարունակելու», «Կաղը արեւելքի հորիզոնին վրայ մենք պիտի ողջունենք Յայաստանի վերածնունդը», կախաղաններու վրայ արտասանուած այս խօսքերով Քսանները մարգարեացան Յայ ժողովուրդի լուսաւոր ապագան ու այդ պատճառաւ անմահացան Յնչակեան Կուսակցութեան ու Յայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ:

Անցնող տասնամեակներուն Քսաններուն յիշատակը վառ պահուեցաւ անոնց նուիրուած բանաստեղծութիւններով, ազգային երգերով, հրատարակութիւններով, Յայատանի ու սփիւթի տարածքին յուշակոթողներով եւ հրապարակային հանդիսութիւններով:

2013 թուականին, առաջին անգամ ըլլալով Քսաններուն տարելիցը նշուեցաւ նաեւ Պոլսոյ մէջ: Խումբ մը թուրք յառաջդիմական մտաւորականներու նախաձեռնութեամբ, նոյն այն հրապարակին վրայ, ուր անոնք կախաղան բարձրացած էին տեղի ունեցաւ յատուկ միջոցառում: Անկէ ասդին թուրքիոյ մէջ լոյս տեսան բազմաթիւ հրատարակութիւններ՝ նուիրուած Քսաններուն ու անոնց առաջնորդ՝ Մեղրիի զաւակ Մարես Սարգսիսեանին՝ ծանօթ Փարամագին ծածկանունով: Վերջերս թուրք մտաւորական Քատիր Աքինի կողմէ պատրաստուած ու Փարամագին նուիրուած վաւերագրական ժապաէնի ցուցադրութիւնը կը շարունակուի եւրոպական քաղաքներու եւ Թուրքիոյ տարածքին:

Այսօրուայ Հայաստանը մասնակի իրականացում է Քսաններուն տեսլականին ու իղձերուն: Տարի մը առաջ Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած ժողովրդային յեղափոխութեամբ Հայ ժողովուրդ քայլ մը եւս մօտեցաւ անոնց նպատակներուն, երբ Հայաստան թեւակոխեց նոր ու աւելի խոստմնալից հանգրուան մը, ուր ժողովրդավարութիւնը ամրագրուեցաւ, որպէս հիմնական նպատակ: Այժմ կը մնայ որ, վերականգնուի նաեւ ընկերային արդարութիւնն ու հաւասարութիւնը ու Քսաններուն դաւանած ընկերվարական մկաններու ուսարաձրւին ժողովուրդի որոր հասերուն վկա:

Քանաներուն նահատակութենքն 104 տարիներ ետք, Թուրքիոյ կողմն Եղասպանութեան ճանաչումը, մեր նահատակներուն արեան ու կորսուած հողերու դիմաց հատուցումը կը մնան մեր բոլորի գերազանց նախատակը. որուն ահտի հասնենք ուշ է և կանուն:

Յարգանք՝ Հնչակեան Քսաններու Եւ մեր բոլոր նահատակներու անմահ յիշտակին:

Φωշինեան.-

«Երբ Ծովի Դար էր՝ Մենք Ծով Չունեինք, Երբ
Նաւթի Դար էր՝ Մենք Նաւթ Չունեինք, Ահա
Եկել է Մտքի Դարը Ու Մենք Ունենք Միտք»

Նախագահ Արմեն Սարգսեան ելոյթ կ'ունենայ «Միտքերու Հայկական Գագաթաժողովի» ընթացքին

Ամէն տարի ֆրանսայի Շամպոնի քաղաքին մէջ տեղի ունեցող «Միտքերու Գագաթնաժողով»-ը (Summit of Minds) այս տարի առաջին անգամ կայացած Հայաստանի մէջ, դառնալով առաջին երկիրը, որ կը հիւրընկալէ այս միջոցառումը՝ Շամպոնիէն դուրս

Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահ Արմէն Սարգսեանի նախաձեռնութեամբ, Ցունիս 8 ին եւ 9-ին, Դիլիջանի մէջ տեղի ունեցած «Միտքերու Հայկական Գագաթաժողովին» մասնակցելու համար Հայաստան ժամանած էին հեղինակաւոր քաղաքական եւ տնտեսական գործիչներ։ Անոնց շարքին էին Ֆրանսացի նախկին վարչապետ Դոմինիկ դը Վիլպեն ԱՄՆ նախագահ Պարաք Օպամացի անվտանգութեան հարցերով խորհրդական, զօրավար Զէյմս Ճոնս Միջազգային մշակութային համագործակցութեան հարցերով Ռու-

սաստանի նախագահի յատուկ ներ-
կայացուցիչ Միխայիլ Շվիդկով,
աշխարհահռչակ Google ընկերու-
թեան վաճառքի եւ արտադրու-
թեան ղեկավար Թէո Սառուել եւ
ուրիշներ

Նախագահը Սարգսեան եղրա-
փակիչ իր խօսքին մէջ շնորհակա-
լութիւն յայտնելով բոլոր մասնա-
կիցներուն ըստաւ.- «Ես շատ բան
սորվեցայ գագաթաժողովին, սա-
կայն հիմնական երեք հարցերը կը
շարունակեն մնալ. ի՞նչ տեղի կ'ու-
նենայ, ի՞նչ ընել եւ ի՞նչպէս ընել:
Միակ բանը, որուն հաստատ հա-
մոզուած եմ, հետեւեալն է. մենք
կարիք ունինք տապանի, որ, հա-
ւանաբեր, «Միտքերու Գագա-
թաժողովն» է, որ կրնայ փրկել
աշխարհը, քանի որ աշխարհը
դարձած է շատ աւելի բարդ: Այդ
բարդութիւնը աւելին է, քան

Ծար.ը էջ 5

Հստ «Freedom House»-ի Հայաստան Մամուլի Ազատութեան Գծով Յառաջընթաց Արձանագրած Հազուագիւտ Երկիրներէն է

«Ազատութեան Տուն»
(Freedom House) ամերիկեան հետազոտական հեղինակաւոր կազմակերպությունը հրապարակեց աշխարհի մէջ մամուլի ազատութեան վերաբերեալ զեկոյց մը, որուն մէջ կը քննարկուի նաեւ Հայաստանի մէջ մամուլի ազատությունը:

Զեկոցը արձանագրած է ամբողջ աշխարհի մէջ մամուլի ազատութեան սահմանափակման միտումներ, սակայն այդ բացասական միտումներն ըստու գուգահեռ՝ Freedom House-ը արձանագրած է դրական փոփոխութիւններ աշխարհի հինգ երկիրներու մէջ: Այս երկիրները նէրեւառու աչ են: «Կամ առն չէ կամ առն չէ»:

ուղղորդող լոյսեր» ենթավերնագրի տակ: Անոնք են Եթովպիան, Մալիգիան, Էկուատորը, Կամպիան եւ Հայաստանը: Այդուհանդերձ, ինչպէս կը նշէ զեկոցցը, Հայաստանը ցուցանիշի բարելաւում չէ արձանագրած 2017 թուականի համեմատ: Այս երկիրներու դրական տեղաշարժը, ըստ զեկոցցի, անգամ մը եւս ի ցոյց կը դնէ այն, որ մամուլի ազատութիւնը մեծապէս կախուած է այլ քաղաքական ազատութիւններէ, այսինքն՝ երբ տուեալ երկրին մէջ կ'իշխեն մենատիրական ուժեր, մամուլի ազա-

Ծար.ը էջ 5

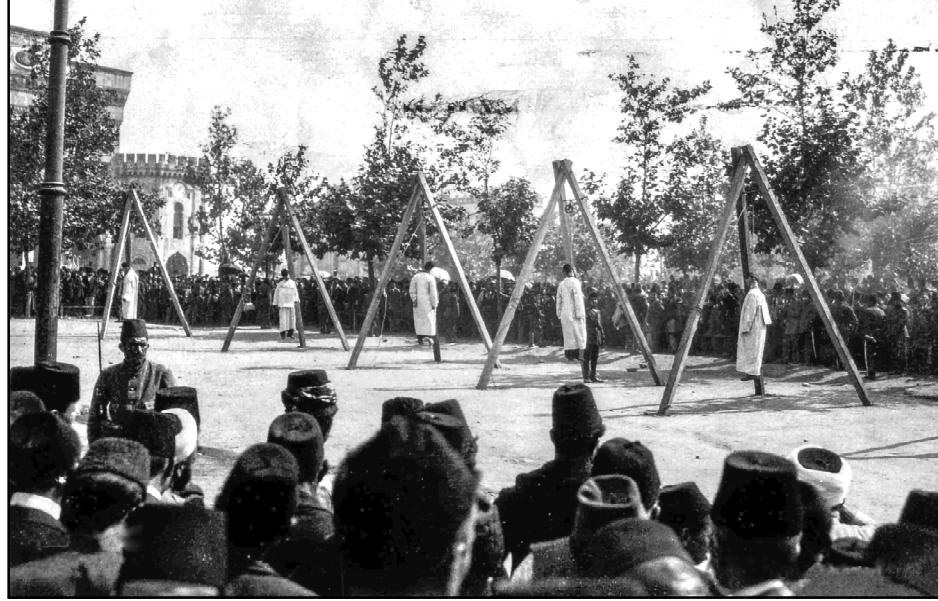

Քսաններու Յաճախանքը Երեւակայութեանս Պատառին...

(Այս յօդուածը առնուած է «Արարատ» օրաթերթի արխիվին եւ զայն կը վերահրատարակենք իր շահեկանութեան համար-խմբ.)

ՊԵՊՈ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Պատմութենէն, պատմական էջերու արիւնուա հերքէն եւ պատմութիւն կերտած հերոսներու աներկրային ողեղէն եւ ժայռակոփ կամքէն փոխանցուած պատկերներ կան, որոնք զարդարելով մեր մանկութեան երեւակայութեան պատառը, կը լուսաւորեն մէր ազգային ուղին, կը շնչաւորեն մեր կեանքին ժամանակակից էջը եւ կ'ողեւորեն մեր ապրումներու ներկայ ընթածիրը...:

Մանկութենէն, երեւակայութեանս պատառին անվանելի յաճախանքը կը կազմէն քանաները՝ որոնք ամէն Յունիս 15-ին, կը վերայայտնուին Պոլսոյ Սուլթան Պայագիտի հրապարակին վրայ մահամիւներէ կախուած ուրուպատկերներով...: Մահարհամարհած եւ բոցավառ աչքերով վաղուան Ազգաբացին յառած հեռահա՛ս, հերոսարի՛ր նայուած քննրով...: Անմահութեան օթեւանին մէջ յաւերժօրէն ապրող լուսապասակով...:

Երեւակայութեանս պատառին հակած գլուխներով պարանի օղակին մէջ խեղդուած վիկերով պատկերները, խոստովանիմ որ, մանկութեանս յաճախանքի ամենատիսուր, ամենասարսափելի, ուրուականները եղած են...: Մահուան, նահատակութեան ամէնէն բի՛րտ, ամէնէն անողո՛ք, ամէնէն անմարդկայինը թուած է կախաղանի վրայ մահա՛ր, մարդկային խեղդուած, անշնչացած մարմիններու ճօճուածը...:

Մէկ, երկու, երեք, չորս հինգ, տա՛սը, չէ՛, այլ՝ քսան գլուխներ... եւ ինչ գլուխներ... իրենց ապրած խաւար ժամանակներուն եւ բռնութեան դաժան պայմաններուն մէջ ամբողջ ազգի մը համար փրկութեան ուղի հարթող, մարդկութեան համար ազատագրութեան ճանապարհ բացող եւ վաղուան յաղթանակի տեսիլքով ապրող լուսապայծառ գլուխներ...: Գլուխներ, որոնք անսանօրէն զիրենք գլխատող թուրքերու, աշխատաւոր ընդհանրութեան ընկերային բարօրութեան համար եւս կը խոկային, կ'երագէին ու կը պայքարէին...:

Միամի՞տ եմ արդեօք, հաւատալու չափ, որ օր մը Սուլթան Պայագիտի հրապարակին վրայ կը բարձրանան Քսաններու քսան յուշարձանները՝ թուրքիոյ Ազատութեան համար մարտնչած եւ նահատակուած հայ հերոսներու իբր խորհրդանիշը...:

Ամենատխուր եւ ամենասարսափելի ուրուականներու յաճախանքը մանկական երեւակայութեանս պատառին, տարիներ ետք, զիս համակած էր արիութեան, գիտակցական մահի իմացութեան, ազգի ու հայրենիքի փրկութեան համար ֆետայական անձնագուռութեան գաղափարներով...: Մանաւանդ երբ սկսած էի անդրադառնալ, թէ մեր ժողովուրդի գրյապահանման ճառագայթող խորհուրդը եւ պատմութեան առաջնորդող ոգին՝ «իմացեալ մահ» դաւանանքն էր եղած՝ Հայէին մինչեւ Վարդան, Սասունցի Դաւիթէն Բեկ: Անդրանիկէն մինչեւ Գէորգ Զաւուշ, Ժիրայր Մուրատէն մինչեւ Քսանները, Սարդարապատէն մինչեւ Արքախի նորօրեայ դիմադրող Հայէրը...:

Անոնց՝ հողին նոյնացած ազատատենչ հոգին ֆետայական ճախրանքով եւ հերոսական սիրանքով զանգուածներու առջեւէն, անցած են Գում Գափուի, Պապ Ալիի հրապարակներէն՝ վառելով, լեզափոխութեան ըմբուռներու՝ տուն ու ընտանիք, զաւա՛կ ու կին մոռցած ու լքած բարձրացեր էին լեռ ու վանք, իշել էին ձոր ու հովիտ, մտեր էին ծերպ ու քարայր՝ հողին սրբութիւնն ու խորհուրդը աղարտո՛ղ, պատիւ, բարոյականութիւնն եւ ազգային արժանապատութիւնն սրբազնութիւնն իւղամարդար թուրք փաշաներէ առաջնորդուած տգէտ ու ցեղամոլ խուժաններուն դէմ ծառանալու համար: Հայ արիւնաքամ հոգին, հայ լեռներու աստուածամերձ ողիններուն, հայ դաշտի եւ արտի քրտանջան արդար եւ անիրաւուած մշակներուն եւ հայ պատմութեան խորքէն հասնող բարկաճայթ «Ոչ»-ը պոռայու համար օսմանեան դարաւոր լուծին եւ սուլթաննեան արիւնարբու բնութեան դէմ...:

Հայ մարդուն բազմիցս խոցուած ու ոտնակոխուած արժանապատութիւնը վերականգնելու համար, հայ ֆետային շնչեց լեռներու դաժան քամիները, պառկեցաւ լեռնալանջերու բա՛ց երկնքին տակ, կրակեց թշնամի վոհմակներու վրայ, ինկաւ յաճախ թշնամի գնդակներէն՝ զէնքի հետ ուխտեա՛լ պսակադրութեան .... ճակատին....:

Ու ինչու, չեմ գիտեր, մանկութենէս ի վեր, հայ ֆետայիններու գոհաբերութեան խորախորհուրդ պատկերը, սրբազն նահատակութեան վեճաշունչ պահը երեւակայութեանս պաստառին վրայ, գծուած է Սուլթան Պայագիտի հրապարակին վրայ բարձրացած Քսան մահացածներու հայութեան ապագան կուահող եւ վաղուան Մեծ Յաղթանակի ուսնաձանները լողերգական վախճանի մարմինս փշաքաղող եւ հոգիս սարսուացնող տխուր եղերական տեսարանով...:

Ինչո՞ւ, սակայն, այսքան ուշացաւ կամ այսքան պէտք է ուշանար, ես ինծի հարց կուտամ, ազգային իղմանտանքէս բարձրացող ձայններուն անսալով, Հայաստանի համար զոհուած հայ ֆետայիններու խորհրդանիշ Քսաններու յուշարձան-կոթողը երեւանի թէ Մեղրիի մէջ...:

Անոնց մահը դիմագրաւուղ հոգեկան եւ ֆիզիքական արիութեամբ ու ֆետայական անձնուրացութեամբ բարձրացեր էին հայ աշխարհի անկախ լեռնալանջերը եւ Ազգային Ազատագրական Պայագարի պատմութեան էջերը հարստուցած էին Սասունու մանաւաւնու ջէջունի հերոսամարտի պանծականի յաղթանակով...: Ու եթէ Ազգային Ազատագրական Պայագարի վաւերական իրապաշտութեան վաղուանը պիտի գրուի օր մը, անպայման ջէջունի յաղթանակը պիտի կազմէ անոր արիւնուած էջերուն դափնեպսակը...: Բայց տակալին չէ գրուած արժանավայել խորհութեամբ ջէջունի Սարդարապատը կանխած Յաղթանակի երգը, որուն կշուրջը խեղթուած կը մնայ կախաղաններու կատարին...: Ուրիշ խեղթուած ձայնով երգերու նման...:

1915 Յունիս 15-ին, այսինքն 104 տարիներ առաջ՝ Անոնք, Սուլթան Պայագիտ մահաշուք հրապարակին վրայ կախաղաններուն բարձրունքին ճօճուած քասան գլուխները չէին, որ Ատանայի կոտորածներէն շատ առաջ, քաղաքական իրապաշտութեան եւ հոտառութեան վկայութիւնը տուած էին առանց քաղաքականութիւնը իւղան իրավականութիւնը իւղանակութիւնը վերիւ ժողովածութիւնը ու սահմանադրութիւնը բարձրագործէնը «Երիտասարդութիւնը թուրքեր» ու սահմանադրութիւնը Սարդարապատէն պատմաբանի գիտական բարեխղճութեամբ թէ հայ գրագէտի խղճմատանքով...:

Ե՞րբ արդեօք պատմական այս Մեծ Ճշմարտութիւնը, Սփիւրքի թէ Հայրենիքի մէջ բարձրաձան պիտի ըսուի ու գրուի, պատմութեան «սպիտակ բիծերը» լեցնելու պատմաբանի գիտական բարեխղճութեամբ թէ հայ գրագէտի խղճմատանքով...:

Պայագիտ, 1915, Յունիս 15 ԳԱՐԱՆԻԿ ԱՂԴԱՐԵԱՆ

Կարծես այնտեղ էի ես այդ առաւու ու լրի Տեսայ ծագիլն արեւին՝ մինչ դեռ մութ էր ամէն կողմ:

Դեռ հեռուէն լսեցին քայլերն անոնց երկարէ՝ ժամանակի ժայռին դէմ յաերժօրէն քանդակուող, Ապա տեսայ թէ ինչպէս անոնք, ելան դէպի վեր՝ Շորիզոնին դէմ անբիշը դէլուսուուր իրենց գծելով:

Կարծես այնտեղ էի ես... Անոնք կանգնած էին մեծ Բանակի մը պէս անյաղը՝ զրահուած լոկ ոգիով, Բսա՞ն էին- ոչ, հազար, անթիւ էին ու կարծես Կը բազմանար անընդիհատ՝ այդ բանակը գրուող:

Անպատմելի ժայռ մը կար շրբներուն դէմ անոնց - Ցա՞ էր, կարօ՞տ, տառապա՞նք, մնաք բարո՞վ մը վերջին. Թէ վաղն իր մէջ պարփակող անմեղ երազ մը բոսոր, Երազի պէս թեւածող՝ յաղթութեան երգ մը անգիր:

Նայուածքներուն մէջ անոնց նահանջի դող չտեսայ, Շպարտութիւնը այնտեղ առկայօնող բոց էր անշէջ, Սիայն ունանք կուերուն տակ կար արցունք քարացած, - Զահել էին ախ այնքան, ու կաենքը քաղցր էր այնպէս:

Կարծես այնտեղ էի ես... Այդ ինչ անլուր իրաշքով Արեւն յանկարծ ծագեցաւ, մինչ մութին էր չորս դիմ, Ասան աստղեր լուծուեցան աստղաբոյին մէջ Ցայոց՝ ճառագայթեան որպէս գիշեցի արագածութեան առաջնորդուած տգէտ ու ցեղամոլ խուժաններուն դէմ ծառանալու համար:

Կարծես այնտեղ էի ես պատմութիւնը բարձրունքը և առաջնորդուած տգէտ ու ցեղամոլ խուժաններուն դէմ ծառանալու համար:

Պայագիտի բարձրունքը ես վաղուած հունձքը տեսայ...

*****

«Իր ատենին մեր կացութիւնը, իր հետեւանքներու գաղափարի առաջնորդուած տգէտ ու ցեղամոլ խուժաններուն դէմ ծառանալու համար: Հայ արիւնաքամ հոգին, Հայ լեռներու աստուածամերձ ողիններուն, Հայ դաշտի եւ արտի քրտանջան արդար

Մահավճիռ

Պատերազմական Ալեքսանին առջեւ ի սերկայութեան տեղի ունեցած դատավարութեամբ հաստատուեցաւ թէ հետեւեալ անձերը անկախ եւ ինքնօրին Հայաստան մը կազմելու համար ոճրափորձեր սարքած են եւ օտարները կայսերական կառավարութեան դէմ գրգռելու եղանակով, ձեռնարկած են կայսերական երկիրներուն մէկ մասը Օսմանեան կառավարութենէն անջատելու, եւ այս նպատակով օտար երկիրներու զանազան տեղերը գաղտնի ու յայտնի համաժողովներ գումարելով հանդերձ հրատարակութիւններ, գրգռութիւններ եւ թղթակցութիւններ ըրած են: Այդ անձերը հետեւեալներն են.

Հնչակեան Կուսակցութեան ազգեցիկ անդամներէն եւ ռուսահպատակ կովկասցի Փարամազ անունով ծանօթ, Մատթէոս Սարգսեան եւ կամ Թէքիրտաղցի Համբարձում Գրիգոր:

Վառնացի Յակոբ Ղազարեան, որդի Մուրատեանի, ուրիշ անունով՝ Մուրատ Զաքարեան:

Կիրասոնցի մշակ Միհնաս, որդի Գաբրիէլ Քէշիչեանի, ուրիշ անունով՝ Սասունցի Սարը Խաչիկ կամ Միհնաս:

Պիթլիսցի դերձակ՝ Սմբատ, որդի Վարդան Գըլընճեանի, ուրիշ անունով՝ Անկուտի Պետոս:

Չմշկածազցի յանձնակատար՝ Վահան Պոյաճեան, ուրիշ անունով՝ Ռուբէն, որդի Միհնաս Կարապետեանի:

Խարբերդցի Տոքթ. Պետրոս, որդի Պետք Թորոսեանի:

Պողոս՝ որդի Միքայէլ Պապոսեանի:

Մկրտիչ՝ որդի Յովհաննէս Երեմեանի:

Վաճառական Արմենակ, որդի Համբարձումի:

Կոշկակար Աբրահամ, որդի Մտեփան Մուրատեանի:

Կալուածական միջնորդ, Արաբկիրցի Արամ, որդի Կարապետ Աչըգպաշեանի:

Բժշկական Վարժարանի Գ. Դասարանի ուսանողներէն՝ Արամ, որդի Աբրահամ Եկաւեանի:

Սարածիսանէին գինող գործաւոր՝ Շապին Գարահիսարցի Գարեգին, որդի Առաքէլ Պողոսեանի:

Քիլիս Հնչակեան Մասնաճիւղի նախագահ՝ Սիսէրի Ընկերութեան

հաւաքիչ՝ Յակոբ, որդի Ղազար Պասմաճեանի:

Նոյն ճիւղին անդամներէն եւ Հայոց Վարժարանին ուսուցիչներէն թովմաս, որդի Վահան Թովմասեանի:

Խարբերդի Հնչակեան ճիւղին անդամներէն Մկրտիչ, Յովհաննէս Էպրէնէսեան:

Զինուորական վարժարանին մէջ, սպայութեան թեկնածու՝ Վանեցի Գեղամ, որդի Կարապետ Վանիկանի:

Պարտիզակի Հայոց Վարժարանի ուսուցիչներէն՝ Երուանդ Թօփուզեան:

Գալսերիի Հնչակեան ճիւղին անդամներէն եւ վարժարանի

ուսուցիչներէն՝ Յովհաննէս, որդի Սենափան Եղիշազարեանի:

Գուրը Հայուէնի Գառնիկ, որդի Գրիգոր Պօյաճեանի:

Կ. Պոլսոյ Պատերազմական Ալեքսանը քաղաքաին պատժական օրէնքին

54րդ յօդուածին համաձայն վերոգրեալ անձերը մահուան դատապարտեց,

Վեհ. Սուլթանը վաւերացուց վճիռը, որով եղած կայսերական իրատէն

Քսան Հնչակեան Նահատակներուն Ն.Ս. ԹՕՍՈՒՆԵԱՆ

Ասելութեան, զայրոյթի, մեծազանգուած քաղքէն դուրս, Արշալոյսին, գեղանի քսանները խըմբովին, գացին հայրտ կախաղան, հայութեան փառքն իիւսելու, Մաքուր սրտով, կոյս մարմնով եւ կամքով մը առնական:

Հոգիններուն մէջ անոնց, Յարութեան շունչն է ահա, Որ կը տրոփի ուժգնորէն, կախաղանին շուքին տակ, Մինչ կը տեսնեն հեռուէն հայրենի տունն աւերակ, Ծաղկաստանի վերածուած, լուսաւորչեան աստղի տակ:

Անոնց խորհուրդն է նման մարգարիի խօսքերուն, ու հաւատքով մանսասան եւ երազով յաղթական, Կ'երթան լեցնել իրենց կումն, գաղափարի ակունքէն, Որ սերունդներն հայ ազգին, հաղորդուին անոնց հետ:

Անոնք ունին, ծշմարտին, արդարութեան բանն ու սուր, ինչ որ կոյ զայ անոնցմէ ջինջ է լերան ջուրին պէս: Անմահներուն վէս արիւնն, որ հիսեցաւ շիթ առ շիթ, Պիտի դարբնէ միտքն ու սիրտ նոր սերունդին Նայիրեան: Ու ես այսօր բոռն անոնց հաղորդուին կոյ գամ հոն, Մինչ կը տեսնեն հիացմամբ, գաղափարի կատարին, Ներոսները սիգապանծ, որոնց աչքերն տիրանուշ, Կ'երազեն, յար մեծաբաց, Ազատութիւնն հայ ազգին:

Քսան Հնչակեան Վկաններուն ՎԱՐԱՆ ԹԵՐԵԵԱՆ

Ինչպէս անշուշտ մըսեցաւ, ո՞հ մըսեցաւ ձեր հոգին՝ Երբ մայիսի այդ առտուն, արշալոյսէն դեռ առաջ, Իրարու քով, Իրարու միայն կառչած նայուածքին, մահափայտերը տեսաք՝ ձեր դէմ ցցուած իբրեւ խաչ...

Ինչպէս անշուշտ խորհեցաք, թէ ալ արեւը Երբեք, Նոյն օրն ու օր մը նորէն պիտի Երբեք չը ծագի Զեզի համար, եւ նչպէս այդ ըզգացմամբ սրտաբէկ՝ Դուք նայեցաք ծերմըկող անհունութեանն Երկընքի...

Ի՞նչպէս անցան մի առ մի ձեր աչքերուն առջեւէն Սիրուած դէմքերը բոլոր՝ հայրենիքին հետ սիրուած, Եւ իհն ռուշերը անուշ, եւ նոր յոյսերը ամէն...

Բայց եւ ինչպէս ամէնքդ ալ, Վերջին պահուն, ձեր դիմաց Երազային, շատ պայտա ուրիշ Արեւմ մը տեսաք, Եւ ճօնեցաք օդին մէջ՝ զայն խըմելէ Վերջ ցըազա...:

Համաձայն՝ վերոգրեալ անձերը Յունիսի 2ի առտուն, ժամը 3:30ին (Հ.Ե) ըստ սովորութեան արարողութիւնը կատարուէի, կտակնին գրելէ եւ բժշկական քննութեան ենթարկուելի ետքը, պատերազմական պաշտօնատան դիմացի կառանատեղին տարուելով, մահուան պատիժին ենթարկուեցան:

ՄԱՍԻՄ ՀԱԲԱԹԱՅԵՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՈՒ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly

Enclosed a check for (one year)

* \$50,00 * \$100,00 (first class) for USA

\$ 125,00 (Air Mail) for Canada.

\$ 250,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----

Address: -----

City: ----- State: ----- Zip Code: -----

Country: -----

Tel :----- Email: -----

ՀԲԸՄ-Ն Քառապատկում է Զանքերը՝ Նոր Շունչ Հաղորդելու Արցախի Տնտեսութեանը Եւ Աջակցելու Ժողովրդին

Դալար Գագանճեան, ՀԲԸՄ Հայաստանի գործադիր տնօրեն, Վազգեն Յակոբեան, ՀԲԸՄ Հայաստանի նախագահ, Պերծ Սեղրակեան, ՀԲԸՄ նախագահ, Գրիգորի Մարտիրոսեան, Արցախի Հանրապետութեան (ԱՀ) պետական նախարար, Խորիս դել Ազիլա Եռնեկեան, Ֆրութֆուլ Արմենիա հիմնադրամի Խորիրդի, Կոնվերս Բանկի Խորիրդի անդամ

4 Յունիսի 2019թ., Ստեփանակերտ, ԱՐՑԱԽ. Հայկական բարեգործական ընդհանուր միութիւնը (ՀԲԸՄ) այսօր էական իթան հաղորդեց իր «ՀԲԸՄ-Ն յանուն Արցախի» հիմնադրամին, որը իրենից ներկայացնում է Արցախում սոցիալ-տնտեսական կայուն աճի քառուղի ու ազգավարութիւն՝ կառուցուած կրթութեան, մշակութի, մարդասիրական օգնութեան եւ սոցիալ-տնտեսական զարգացման ոլորտի ծրագրերի շուրջ:

ՀԲԸՄ Նախագահ Պերծ Սեղրակեանը, հաւատացած լինելով, որ տնտեսութեան կայուն աճը նոյնքան բացառիկ նշանակութիւն ունի Արցախի գոյատեւման համար, որքան խաղաղութեան շուրջ բանակցութիւնները եւ ինքնորոշման իրաւունքի պաշտպանութիւնը, նշեց. «Մարդկանց համար աւելի բարեկեցիկ կենաք ապահովելու հետ մէկտեղ, ուժեղ տնտեսութիւնը նշանակում է նաեւ առաւել զօրեղ զինուած ուժեր եւ, ի վերջոյ, աւելի ապահով հայրենիք»:

Հիմնուելով պատերազմից բգկտուած ու շրջափակման մէջ գոնուող երկրում տասնամեակներ շարունակ մարդասիրական եւ սոցիալ-տնտեսական նախաձեռնութիւններին իր ցուցաբերած աջակցութեան վրայ՝ «ՀԲԸՄ-Ն յանուն Արցախի» հիմնադրամը պաշտօնապէս հիմնուել է 2018թ.՝ որպես հովանի կազմակերպութիւն, որը լաւագոյն արտացոլում է ծրագրերի փոխակացուածութիւնը՝ յանուն ազգային վերածննդի. սկսած 2016-ի Ապրիլի քառօրեայ պատերազմի ժամանակ շտապ բուժօգնութեան տրամադրութից մինչեւ սորարարների գալիք սերնդի կրթում Ստեղծարար տեխնոլոգիաների ԹՈՒՄԾ կեդրոնի հետ համագործակցութեան միջոցով, արժանաւոր ուսանողներին համալսարանական կրթաժողովակների տրամադրում, աջակցութիւն զինուած ուժերի սպաների կրթութեանը եւ մարտական, եւ՝ ոչ մարտական ծառայութեան պայմաններում։ Մշակութային ասպարեզում շիմնադրամը շարունակում է աջակցել Արցախի կամերային նուագախմբին, որը Հիմնադրամի օգնութեամբ ստեղծուել է 2004թ.: Այդ ժամանակից ի վեր նուագախումբը շրջափայիլ է աշխարհով

Հայր Եւ Հայաստանը Աստուածաշունչին մէջ՝ Դոկտ. Յովհաննէս Ահմարանեան

Հայր Եւ Հայաստանը Աստուածաշունչին մէջ՝ Հանդիպում հեղինակ Դոկտ. Յովհաննէս Ահմարանեանի հետ տեղի կունենաց Հինգշաբթի, Յունիս 20, 2019-ի երեկոյան յամը 7:30-ին Ապրիլ Գրատան մէջ (415 E Broadway, Glendale, CA 91205): Գիրգը պիտի ներկայացնէ Գարբրիէլ Մոլոյեան:

Հայր Եւ Հայաստանը Աստուածաշունչին մէջ՝ Ապրիլ գիրգը կը կատար այժմէական խիստ գնահատելի եւ գիտելիքներով հարուստ աշխատավայրութիւնը։ Սկսելով Ստեղծագործութենէն եւ հասնելով մինչև Ձիերու առկայութիւնը Հայաստանի մէջ, մանրամասնորէն կ'անդրադառնաց եւ ցոյց կու տաց Հայուն

դոյութիւնը աստուածաշունչին մէջ, եւ թէ ինչպէս Հայր Աստուածաշունչական ժողովուրդ եղած է։ Դոկտ. Յովհաննէս Ահմարանեան ծնած է Պէտրութ, Լիբանան։ Իր երկրորդական ուսումնամբ ստացած է Զմանակած հիլիսուփայական գալութեան եւ աստուածաբանական դասընթացքները։ Հեղինակ է բազմաթիւ, բազմակողութեան գիրքնուու։ Պատրաստ հրատարակութեան համար ունի աշխատասիրութիւններ։ Եղած է Հայաստանի Գիտութիւնների Ազգային Ակադեմիայի անդամ եւ Ս. էջմիածնի Գէորգեան Համալսարանի նախկին դասխոս։

Սաթամեան Թատերախումբի Մամլոյ Հաղորդագրութիւնը

ՀԲԸՄ Միութեան Սաթամեան թատերախումբի վարչութիւնը կ'ուզէ գաղութիս մշակութասէր հասարակութեան ուշադրութեան յանձնել թէ կը մօտենայ «Փարատիսո Պանդոկը» թատերախաղի ներկայացման օրերը։

Ձեր տոմսերը կրնաք գնել համացամցի հետեւեալ հասցէով։ AGBUPAC.ORG/CALENDAR:

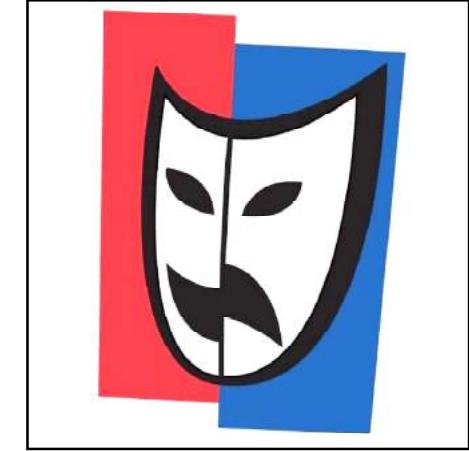
Բայց եթէ կը դժուարանաք համացանցով գնելը, մի՛ յուսահատիք։ Արդարեւ՝ տոմսերը պիտի ծախուին նաեւ ներկայացման օրերը, թատերասրահի կիշէէն։

Ներկայացման օրերն են Շաբաթ 15 եւ 22 Յունիս, երեկոյեան ժամը 8:00-ին, ինչպէս նաեւ կիրակի 16 եւ 23 Յունիս, երեկոյեան ժամը 6:00-ին։

Կրթութիւն եւ հմտութիւններ ունեցող արցախիներին՝ ստեղծել եկամտի առաւել կայուն հաշաւուածի աղբիւրներ՝ սեփական զբաղուածութիւնն ապահովելու եւ աշխատանք գտնելու հնարաւութեան որորտի», ընդ որում, ոչ միայն բնակչութեանը տեղում պահելու, այլև տարածաշրջանային առեւտրի համարական աջակցութիւնը։

ՀԲԸՄ «Սովորի՛ր եւ վաստակի՛ր» ծրագիրը մասնագիտական զարգացմանն ուղղուած նախաձեռնութիւնն է, որը օգնում է տարբեր միջավայր ձեւաւորելու։

Ընտրուած ձեռներէցները կը

Մի՛ փախցնէք այս պատեհ առիթը, որը վստահ եղէք պիտի ապահովէ ձեզի՝ ինդութիւն եւ վայելքի բացառիկ ժամեր։ Շնորհակալութիւն։

Ներգրաւուեն Հայաստանի Ամերիկեան Համալսարանի շարունակական կրթութեան ծրագրի շրջանակներում կազմակերպուող պիտինսի կառավարման դասընթացում։ Աւարտելուն պէս նրանք հնարաւութիւնների ընդլայնման միջոցով։ Մրագիրը նաեւ նպատակ ունի վերապարաստուածների միջոցով զարգացնել պետական ծառայուների մասնագիտական հմտութիւնները, ինչպէս հեղինակ գործը դրամաշնորհներ ստանալու եւ տարբեր բնագավառութեան ների փորձագիտների մէկամեայ օժանդակութիւնից օգտուելու նպատակով։

Շահառուների մէկ այլ խումբ կ'անցնի անգլերէնի վերապարաս-

ծար.ը էջ 18

ՀԱՅԸՄ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԱՍՏՈՒԱԾՈՒՆՉԻՆ ՄԷԶ

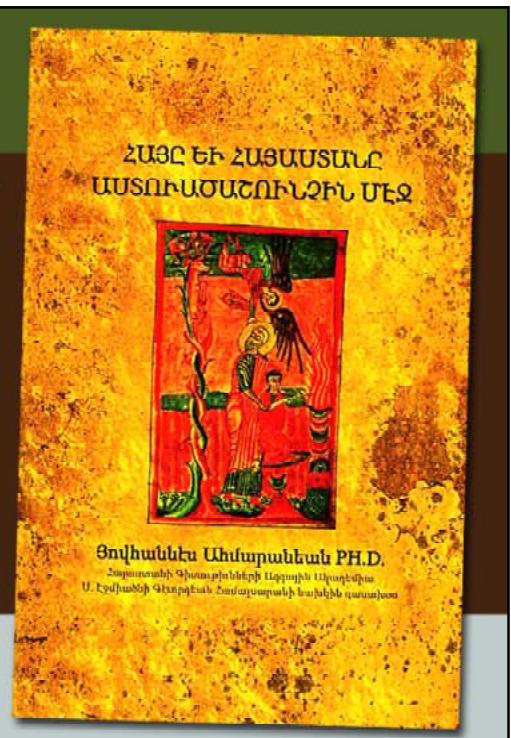

Հանդիպում հեղինակի հետ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԱՌՄԱՐԱՆԵԱՆ

Գիրքը պիտի ներկայացնէ ԳԱԲՐԻԵԼ ՄՈԼՈՅԵԱՆ

Յունիս 20
ժամը 7:30ին

ԱՊՐԻԼ ԳՐԱՏԱՆ
415 E. BROADWAY, GLENDALE

massis Weekly

Volume 39, No. 23

Saturday, June 15, 2019

Russia and Armenia Remain Strategic Allies

YEREVAN-- The Russian ambassador in Yerevan praised the current state of Russia's relationship with Armenia on Tuesday, saying that the two countries have remained strategic allies after last year's Armenian "velvet revolution."

"Our relations have maintained continuity in the year that has passed since the known domestic political events and changes in Armenia," Sergey Kopyrkin told a news conference in Yerevan. "This is probably the most important thing. They steadily develop, remain on a high level and have a character of strategic alliance."

Kopyrkin also pointed to an 11 percent rise in Russian-Armenian trade recorded in 2018. Echoing statements by Russian President Vladimir Putin, he stressed that his country remains Armenia's leading trading partner and foreign investor.

Putin likewise praised bilateral ties when he met with Prime Minister Nikol Pashinyan in Saint Petersburg on June 6. Pashinian described them as "strategic" in his opening remarks at the talks held on the sidelines of an international business forum.

"According to my information, the [Putin-Pashinyan] meeting was constructive and productive," said Kopyrkin. "Topical issues of our relations were discussed. The Armenian prime minister gave an assessment of the negotiations at a news conference in Saint Petersburg."

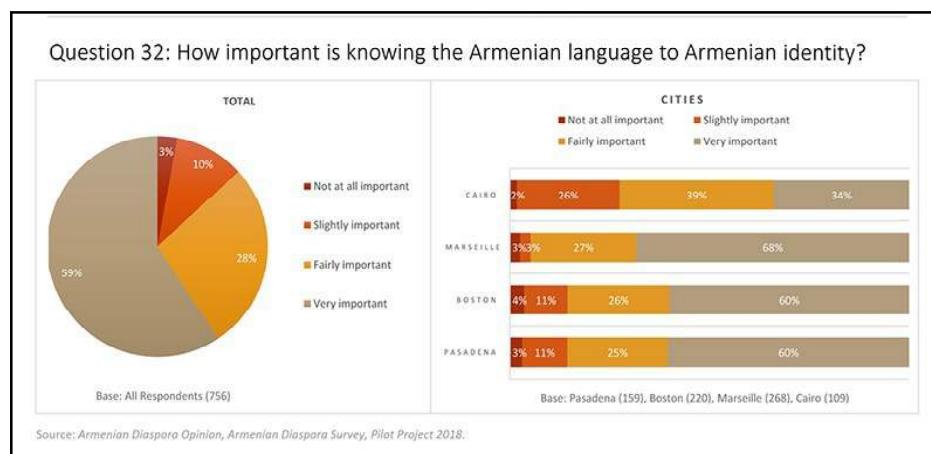

"I understand that this contact laid yet another brick in the construction of a constructive and productive high-level dialogue between our countries," added the diplomat.

Kopyrkin also praised the ongoing Armenian presidency of the Russian-led Eurasian Economic Union (EEU). He confirmed that Putin is planning to attend an EEU summit that will be held in Yerevan in October.

Pashinyan had strongly criticized Armenia's accession to the EEU before the 2018 revolution that brought him to power. But he has repeatedly made clear over the past year that his country will remain part of the trade bloc as well as the Collective Security Treaty Organization. Pashinian told Putin in Saint Petersburg that Armenia's "economic indicators are connected in large measure to our relations in the EEU and Armenian businesses' access to the Russian market."

Armenian Diaspora Opinion Survey Results Published

LONDON—The Armenian Diaspora Survey (ADS) published the results of a first ever survey, which provides a snapshot of the issues, attitudes and trends shaping the Armenian world in the 21st century.

The 150-page Armenian Diaspora Opinion, Pilot Project 2018 includes six thematic chapters—on identity, language and culture, religion, community, politics and relations with Armenia—and the full results of the pilot survey conducted in May and June 2018 in Boston, Cairo, Marseille and Pasadena. There are sections on research methodology, profiles of the communities in the four cities and the entire questionnaire. Published by the Armenian Institute in London, the report is available to the public.

"The primary aim of this research project, which is led by a team of academics, researchers and experts, is to provide evidence-based understanding of the multilayered and diverse aspects of Armenian diasporic life," said Dr. Hratch Tchilingirian, a scholar at University of Oxford, who directs the project.

"The knowledge gained and the full survey responses presented in this new publication could be useful to institutional and community leaders in the Diaspora and policy-makers in Armenia," explained Dr. Tchilingirian, "especially, when they are taking decisions about priorities, projects and services in the communities."

Continued on page 3

How Can People Occupy Territory Where They Have Lived for Centuries Pashinyan Responds to Azerbaijani Reporter

ST. PETERSBURG—Prime Minister of Armenia Nikol Pashinyan responded to an Azerbaijani reporter at a press conference in St. Petersburg, ARMENPRESS reports, citing its correspondent from the Russian city.

In his question referring to the Nagorno-Karabakh (Artsakh) conflict, the journalist used the wording "occupied territories" to which the Armenian reporter responded, "How can a territory be occupied by people, who were born there, whose grandfathers and ancestors were born and lived there? How can that territory be occupied? A territory, where those people have lived for many generations, how can it be occupied?"

The Armenian PM told the Azerbaijani reporter that the Governments of Armenia and Artsakh are ready to install mechanisms investigating incidents on Artsakh-Azerbaijan contact line.

"In order we avoid the disputes about who, where and when fired, it's necessary to discuss the agreements reached still back in 2016 in Vienna. I am about the mechanisms investigating incidents in the conflict zone", Pashinyan added.

Referring to the issue of Arsenal club midfielder Henrikh Mkhitaryan, who did not go to Baku to participate in Europa League final, Pashinyan reminded

that a footage went viral on the net where the Azerbaijani police officers approached fans wearing Mkhitaryan's shirt.

"Only imagine, fans appear in the focus of attention of Azerbaijani police only for wearing Mkhitaryan's shirts. I think it speaks about everything", he said, adding that there have been numerous cases when Russian citizens of Armenian origin have not been allowed to enter Azerbaijan.

"It's a very bad sign. I think such cases should be ruled out, since they cause more tensions. There is no such issue in Armenia. Recently, a reporter of Azerbaijani "Turan" news agency visited Armenia and I know that he had no troubles. No security issue was even raised", Pashinyan emphasized,

Armenia's Justice Minister and Supreme Judicial Council Head Resign

YEREVAN(RFE/RL)-- Armenia's Justice Minister Artak Zeynalian tendered his resignation on Friday after just over a year in office.

Zeynalian gave no reason for his decision which he announced on Facebook. Instead, he thanked Prime Minister Nikol Pashinian for appointing him as justice minister following last year's "velvet revolution." He also thanked Justice Ministry employees for the "interesting, fruitful and responsible joint work."

"I'm sure that everything will be fine ... But if it won't be fine, it will be

very fine," wrote Zeynalian.

A spokesperson for the Justice Ministry refused to comment on his resignation.

Zeynalian, 49, is a prominent politician and former civil rights campaigner affiliated with the pro-Western Hanrapetutyun (Republic) party. He retained his post even after the party challenged Pashinian's My Step alliance in the December 2018 parliamentary elections.

My Step's parliamentary leader,

Continued on page 2

Movses Abelian of Armenia Appointed United Nation Under-Secretary-General for General Assembly

NEW YORK — United Nations Secretary-General António Guterres has appointed Movses Abelian of Armenia (as well as a national of Georgia), as the next Under-Secretary-General for General Assembly and Conference Management. He will succeed Catherine Pollard of Guyana who has been appointed as the Under-Secretary-General for Management Strategy, Policy and Compliance.

Mr. Abelian is currently Assistant Secretary-General for General Assembly and Conference Management. Prior to assuming this position in 2016, he was Director of the Security Council Affairs Division in the Department of Political Affairs.

He brings to the position over 25 years of experience in conference and management affairs, coupled with experience in peace and security issues, conflict resolution, as well as extensive expertise leading, supporting and managing complex portfolios and intergovernmental processes in the United Nations system. Mr. Abelian also has extensive experience in management, including program planning and budget, having previously worked as Secretary of the Administrative and Budgetary Committee of the General Assembly (Fifth Com-

mittee) and the Committee on Program and Coordination at the United Nations.

Prior to joining the United Nations, Mr. Abelian was the Ambassador and Permanent Representative of the Republic of Armenia to the United Nations (1998-2003) and Deputy Permanent Representative (1996-1998). Prior to joining the Foreign Service of Armenia in 1992, Mr. Abelian worked in academia as an Associate Professor at Yerevan State University.

Mr. Abelian was educated in Armenia, the Russian Federation and the United States. He is married and has two children.

Former High-Ranking Police Officer Formally Charged with Murder in March 2008 Crackdown

YEREVAN—A former deputy commander of Armenian interior troops has been formally charged with killing an anti-government protester in the wake of a disputed presidential election held in 2008.

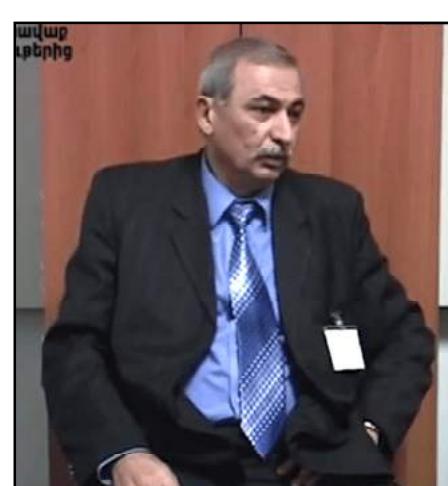
The retired officer, Gegham Petrosyan, was detained by the Special Investigative Service (SIS) on Tuesday.

A spokeswoman for the SIS, Marina Ohanjanyan, told RFE/RL's Armenian service on Thursday that the murder accusation leveled against him carries between six and twelve years in prison.

Ohanjanyan said the law-enforcement agency has also asked a court in Yerevan to allow Petrosian's pre-trial arrest. The district court ruled in favor of on the petition later in the day.

Petrosyan flatly denied responsibility for the death of Zakar Hovannisyan, one of the opposition demonstrators who clashed with security forces in Yerevan on March 1-2, 2008. Hovannisyan died in hospital hours after sustaining a gunshot wound.

Petrosyan's lawyer, Vagharshak Gevorgyan, said the accusation is based on testimony by a purported eyewitness who claims that the police officer shot Hovannisyan when the latter attempted to hit him with a metal bar. Gevorgyan insisted that the SIS has not come up

with any forensic evidence corroborating that testimony.

"They say that he was shot from a pistol, but there is no such pistol," the lawyer told reporters. "Nor has the cartridge case been found. The bullet was found, but no forensic tests were carried out after that."

The violence erupted as security forces broke up opposition protests against alleged fraud in the February 2008 presidential election. Eight protesters as well as an officer and a soldier of interior troops, which are part of the national police service, died as a result.

Petrosyan is the first person prosecuted in connection with the fatalities.

Armenia's Justice Minister

Continued from page 1

Lilit Makunts, suggested that his resignation is connected with sweeping judicial reforms planned by the Armenian authorities. Makunts said some My Step lawmakers are unhappy with the reform-

related work of the Justice Ministry and Zeynalian in particular.

Makunts told reporters that they voiced their "concerns" after government supporters blocked the court buildings across the country at Pashinian's urging on May 20. She insisted, how-

Armenia Beat Greece 3-2 in Euro 2020 Qualifier

ATHENS – In a major upset Armenia beat Greece 3-2 in Euro 2020 Group J qualifier game in Athens on June 11.

Alexander Karapetyan opened the score at the Athens Olympic Stadium in the 8th minute. Gevorg Ghazaryan added a second in the 33rd minute. Tigran Barseghyan sealed the victory with a third goal in the 77th minute.

Greece responded with goals by

Zeca in the 54th minute and Kostas Prtounis in 87th minute.

In other Group J matches Italy beat Bosnia Herzegovina 2-1 and Finland beat Liechtenstein 2-0.

On Saturday, Armenia beat Liechtenstein 3-0 with goals from Gevorg Ghazaryan, Aleksandre Karapetian and Tigran Barseghyan.

With six points Armenia currently seat 3rd in Group J.

Karabakh Security Chief Sacked After Row With Yerevan

STEPANAKERT -- Vitaly Balasanian, one of Nagorno-Karabakh's top security officials, was relieved of his duties on Tuesday one month after criticizing Armenian Prime Minister Nikol Pashinian and bitterly arguing with his press secretary.

Bako Sahakian, the Karabakh president, dismissed Balasanian as secretary of his national security council in a series of decrees that also named another retired army general, Levon Mnatsakanian, as chief of the Karabakh police.

Mnatsakanian is the former commander of Karabakh Defense army. He was sacked in December after Pashinian accused Karabakh leaders of "meddling" in Armenian parliamentary elections.

Sahakian's spokesman, Davit Babayan, insisted that Balasanian himself decided to resign because he wants to be "involved" in a presidential election which is due to be held in Karabakh next year. "He decided to enter the political scene and more actively participate in that electoral process," Babayan told RFE/RL's Armenian service.

Balasanian is expected to be one of the main candidates in that election. He had already been Sahakian's main challenger in a presidential ballot held in 2012.

Earlier this month, Balasanian publicly scoffed at Pashinian's confidence-building understandings reached with Azerbaijani President Ilham Aliyev. He also criticized Armenian authorities for not heeding the current and former Karabakh leaders' calls for the release of Armenia's indicted former President Rob-

ert Kocharian from prison.

Those remarks sparked a war of words between Balasanian and Pashinian's press secretary, Vladimir Karapetian.

The Armenian prime minister last week accused unnamed Karabakh leaders of spreading false claims about significant territorial concessions to Azerbaijan planned by his government.

Babayan denied, however, any connection between Pashinian's statements and Balasanian's dismissal. "Please do not link [the two things.] do not look for an intrigue," said the Karabakh official.

Balasanian, 60, is a retired army general who had played a major role during the 1991-1994 war with Azerbaijan. He announced on May 30 that he has set up a "pan-Armenian" political movement called For Artsakh.

ever, that none of them called for Zeynalian's resignation.

Also resigning on Friday was Gevorg Danielian, the acting head of the Supreme Judicial Council (SJC), a state body overseeing Armenia's courts. In a statement, Danielian said the SJC needs to have a different composition in order

to "really inspire trust" and be able to implement judicial reforms.

The SJC's previous chairman, Gagik Harutiunian, stepped down on May 24. Harutiunian attributed the move to "ongoing developments relating to the judicial authority" and his "concerns expressed in that regard."

AGBU Redoubles Efforts to Revitalize the Economy and People of Artsakh

STEPANAKERT-- Armenian General Benevolent Union (AGBU) organized a formal press conference on June 4, at the Vallex Garden Hotel in Stepanakert, to formally announce a major push behind its AGBU Fund for Artsakh, a four-way strategy for sustainable socio-economic growth in Artsakh centered around programs in education, culture, humanitarian relief, and socio-economic development.

In addition to the presence of AGBU's senior leadership, Grigori Martirosyan, the state minister of Artsakh and Jorge Del Aguila-Eurnekian, representing Fruitful Armenia and Converse Bank, were invited to make brief remarks to the cross section of attendees from the local community including public servants, representatives of major companies in Artsakh, as well as existing and prospective beneficiaries of Fund programs.

According to AGBU President Berge Setrakian, a sustainable growth economy for Artsakh is as indispensable to its survival as negotiating a just peace and defending the right to self-determination, stating that, "Along with providing a better life for the people, a strong economy also means a stronger military and eventually a safer homeland."

Building on the organization's decades of support for humanitarian and socio-economic initiatives in the war-stricken enclave, AGBU Fund for Artsakh was officially launched in 2018 as an umbrella entity that better reflects the interdependence among programs to

achieve optimal national renewal—from providing emergency medical support in response to the April 2016 four-day war, educating the next generation of innovators through its collaboration with the TUMO Center for Creative Technologies, helping advance deserving students with university scholarships, and supporting Military Officer Education for both on and off the battlefield. On the cultural front, the Fund continues to support the Artsakh Chamber Orchestra that it helped found in 2004. The orchestra has since toured the world, paving the way for a new music school in Artsakh, thanks to its global success.

Two new agriculture-based initiatives were added to the Fund in 2018—AGBU Fields of Hope and AGBU Olive Tree Orchards. Both are designed to empower farmers, including Syrian-Armenian refugee settlers, to transform Artsakh into a cornucopia of produce to sustain the populace and open new markets for regional trade.

In concert with announcing accelerated efforts behind the Fund, AGBU introduced two new ambitious programs aimed at stimulating economic activity and reducing poverty: AGBU Women Entrepreneurs (W.E.); and AGBU Learn to Earn Artsakh Program (LEAP).

AGBU LEAP is a professional development initiative that helps locals with different educational backgrounds and skill sets to create more sustainable and remunerative sources of income through self-employment and enhanced employability. The program also aims to support

public servants in their professional development, as well as to cultivate a more supportive environment for small and medium-size enterprises in Artsakh.

Selected entrepreneurs will enroll for a course in Business Administration from the American University of Armenia Extension Program. Upon completion, they will have the opportunity to compete for mini-grants and benefit from year-long handholding from experts in relevant fields.

Other beneficiaries will also receive English language training and a non-degree certificate in Tourism and Hospitality Management upon completion of at least five of AUA Extension's 12-course program.

AGBU Learn to Earn Artsakh Program also commits to strengthen capabilities among officers employed in the public sector through professional development courses and exchange visits with Armenian counterparts. The program will help the Artsakh government develop action plans to resolve policy

gaps and improve the business climate for small and medium enterprises.

AGBU Women Entrepreneurs (W.E.) in Artsakh is implemented together with Fruitful Armenia Charity Foundation to boost the entrepreneurial skills of women in Stepanakert and the regions and help them succeed in the world of business. The project is part of the AGBU Women Empowerment Program which began in Armenia in 2017 to help promote human rights and equal opportunity for women in Armenia.

"The establishment of enterprises, the creation of new jobs, and the promotion of export are all key to economic development. This is why we are joining AGBU in supporting women entrepreneurs in Artsakh by helping them expand their knowledge of finance and entrepreneurship and to be more effectively involved in the development of the country's economy," noted Jorge Del Aguila-Eurnekian, Board Member of Fruitful Armenia Foundation and Converse Bank.

Armenian Diaspora Opinion Survey

Continued from page 1

The Armenian Diaspora Survey (ADS) is funded by the Armenian Communities Department of the Calouste Gulbenkian Foundation and carried out under the auspices of the Armenian Institute in London.

"We are pleased to see the publication of this report on the multi-country systematic survey of the Diaspora," said Dr. Razmik Panossian, Director of Gulbenkian Foundation's Armenian Communities Department. "The need for evidence-based understanding of Armenians around the world," he continued, "is essential not only to comprehend current realities, but also to plan for the future."

Over 1000 Armenians in four cities in the Diaspora took part in this first ever survey, which was led by a team of academics, researchers and experts. These cities were chosen to provide variety for the initial phase, as well as for their community history and characteristics.

Some initial findings stand out in the first stage of the research.

The overwhelming majority of the respondents consider the continuation of the Armenian diaspora as important and meaningful space—94% marked as "fairly" to "very" important. Along these lines, 84% of respondents felt it was important to help diaspora communities in the Middle East. This is significant as traditionally the Genocide and the Republic of Armenia have been the focus of

funding, study or discourse in the Diaspora. The respondents showed interest in all of these, but considered the diaspora equally important. Armenia is "fairly" and "very" important to 90% of respondents and 75% have visited the country at least once, while 93% intend to visit.

Respondents said that Armenian language, history and religion were important to themselves and to Armenian identity generally—but variations appeared between the cities and further questions revealed broad variations in practice.

Even as ADS respondents in the four cities seem to be more active than perhaps a broader population of Armenians, 73% claimed no active affiliation with any Armenian political organization. However a majority said they were active in other Armenian organizations such as the AGBU, Hamazkain and others.

Predictably, Christianity is considered an important part of Armenian identity—for Apostolic, Evangelical and Catholic respondents across the four communities. While only 14-16% attended church weekly or monthly, 70% felt it is important to be married in an Armenian church. Some 43% of respondents felt that women should be ordained in Armenian churches, while 30% had no opinion on the matter.

The full report is available on the ADS website and could be downloaded for free: <https://www.armeniandiasporasurvey.com/2018>

Sculpture Owned by Late Singer Aznavour Fetches More Than \$2 Million at Auction

PARIS—Christie's auction house says a sculpture owned by the late Armenian-French singer Charles Aznavour has been sold for 2.1 million euros (\$2.3 million).

The bronze sculpture of a bull-fighter with a bull's head went to the highest bidder at an auction in Paris on June 4, Christie's said.

Aznavour, the son of Armenian immigrants to France, was honored in both countries and worldwide upon his death in October 2018, at the age of 94.

He was a devoted art collector.

La Tauromachie is probably one of the most emblematic work by Germaine Richier (1902-1959). Conceived by the artist in 1953 and realized in an edition of 11, this bronze sculpture with a gold patina was acquired by Charles Aznavour from his friend, the singer Fred Mella,

member of the Compagnons de la chanson.

Others in her series are on display at museums such as the Peggy Guggenheim Collection in Venice.

Hundreds Gather in Oakland to Honor Lifelong Athletic Visionary and Leader, Richard Demirjian

Oakland, CA—On Sunday, June 2, at St. Vartan Armenian Church in Oakland, CA, hundreds of former and current athletes gathered from near and far to honor Richard Demirjian for his decades of service. With Richard in attendance, the tribute luncheon was a great opportunity for former teammates and friends to reminisce about their fond memories all under the leadership and guidance of Demirjian.

For nearly six decades Richard was the catalyst for participation throughout California by Armenian youth in athletic competition, including track and field, men's and women's basketball and volleyball, softball, tennis and soccer. The gathering provided an opportunity to show Richard how much he personally meant to everyone in the room and beyond.

In 1969, Demirjian, along with Ben Morjig, spearheaded the WAAA Games (Western Armenian Athletic Association), which was first held in the San Francisco Bay Area and then in Fresno. The games ran for 46 years with thousands of talented Armenian athlete participants. Demirjian was also instrumental in the St. Vartan Armenian Church athletic team's participation in various tournaments throughout the Western Diocese.

The luncheon began with a surprise -- 85-year-old Ed Baker ran into the church hall as a torchbearer. Olympic-themed music played in the background as Baker ran a lap around all the guest tables replicating the Opening Ceremonies during the WAAA Games. Baker ran for St. Vartan Armenian Church for over three decades, and in 1979 set the record for the Masters mile, which still stands today.

Throughout the afternoon, many former athletes spoke with deep gratitude and appreciation for what Richard meant to them. Steven Donikian served as event emcee and provided great commentary as a former athlete himself.

The first speaker was Jack Papazian, who, along with his brother George, were instrumental in encouraging Demirjian to start a basketball program and competition back in the 1960's. Jack paid tribute to Richard and expressed how much of an impact he made on his life.

Other speakers included Judy Rejebian, who held the world record for the pentathlon at age 13; David Madajian spoke about his year's running track and reflecting on fond memories spending

holidays with the Dermirjians; Van Der Mugrdechian, who traveled from Fresno with lots of photos and memorabilia in tow from past competitions; and Brian Babayans from Los Angeles, who let Richard know how much he impacted the lives of him and his brother, and how Richard was instrumental in getting them both involved in the Armenian community. Ken Thompson, a sharp-shooter on the basketball court, reminisced about his years of playing under Demirjian and lifelong friendships he created through competition.

A special video tribute was played from St. Vartan's own, Matt Vassersian, who offered well wishes to Dermirjian. Matt is currently a commentator with ESPN's Sunday Night Baseball and the MLB Network and was a neighbor to Demirjian as a child.

Janet Demirjian Schmid, Richard's daughter, presented a poignant tribute to both her parents and provided heart-warming anecdotes about growing up in a household surrounded by Armenian athletics 24/7.

Richard, along with his wife Dottie, soaked in all the accolades and loved seeing so many former athletes together in one place. The afternoon ended with remarks from Richard, who held back tears as he looked into the room and was filled with much pride, joy and gratitude.

Before the program concluded, Father Hovel Ohanyan, Parish Priest at St. Vartan Armenian Church, and Nazar Jindoian, Parish Council Chairman, presented Richard with a certificate announcing the newly established, Richard Demirjian Athletic Fund. All donations will go toward the athletic program at St. Vartan Church to ensure his legacy continues.

A special thanks to the members of the organizing committee, which included Kim Bardakian, Yeghia Apkarian, Janet Demirjian Schmid, Annette Boyd Kevranian, Steven Donikian and Hagop Hakimian. And much appreciation to the St. Vartan Ladies Society, who lovingly prepared a delicious lunch for the guests.

Richard's vision to bring Armenian athletes together to compete was successful. However, he accomplished so much more. He connected Armenians from the Bay Area and beyond, cultivating lifelong friendships and memories that will last for generations, as witnessed in the overflowing hall on June 2 in Oakland.

Thank you, Richard!

Founder Ruth Thomasian Brings Project Save Archives to San Diego for Armenian Genocide Commemorations

SAN DIEGO, CA) - Project SAVE Armenian Photograph Archives founder and president Ruth Thomasian visited San Diego to speak at two Armenian Genocide Commemoration events: "Armenians Through the Camera's Eye" at The Village Church in Rancho Santa Fe on Wednesday, April 24, and "Getting to Know Project SAVE" at the Joint Armenian Genocide Commemoration at St. John Garabed Armenian Apostolic Church, Sunday, April 28. Both events were very well attended.

From Project SAVE's collections of more than 45,000 photographs, Ruth shared rare, vintage photographs dating from 1860 to the 1980's. These images were of people and places in various regions of the homeland and diaspora — along with the special family stories behind them. And just as importantly, Ruth shared many of the methods and clues that enable her to piece together the history of a photograph when all of the information is not available, leading the fascinated

Donations can be made out to St. Vartan Armenian Church with the memo: "Richard Demirjian Athletic Fund." Please mail checks to St. Vartan Church, 650 Spruce Street, Oakland, CA 94610.

Richard was born on a farm outside Byron, Michigan to Sarkis and Kaden

audiences to a greater understanding of how a social historian and archivist works.

During her visit to San Diego, Ruth also met privately with individual families to receive donations of photos for the archives. Interested families can contact Project SAVE to arrange donations of original photos (no digital): 617-923-4542 and archives@projectsav.org. Project SAVE's staff will work directly with donors to gather as much information about their photos as possible.

Ruth's visit to San Diego was organized by Ani Zadikian Oney. She received support from the San Diego chapters of Triple X Fraternity, and Knights and Daughters of Vartan.

To have a look at many Project SAVE photos, to view a six-minute Project SAVE You Tube video, or find more information on photo and financial donations to Project SAVE Armenian Photograph Archives, please visit www.projectsav.org.

Demirjian, along with his two brothers and sister. He served in the U.S. Army and was headquartered in Paris, France. After his time in the Army, he attended Wayne State University in Detroit, graduating in 1951 with a degree in Business Administration.

AEBU SCHOLARSHIP FUND

If you are enrolled as a full-time student in an accredited College/University in the U.S. for the year 2019-2020

APPLY TODAY

Visit us online at AEBU.org

to check further qualification requirements

Փոփոխութիւն Կուզե՞նք... Փոխենք Մտածելու Մեր Զեւը

ՎԱՐՈՒԺ ԹԵՆՊԵԼԵԱՆ

Կամկածէ վեր է որ ընկերութեան մը, ազգի մը կամ որեւէ խմբաւորումի ողնայարը կը հանդիսանայ երիտասարդ տարրը, որ իբրեւ քաթալիստ մղում կու տայշարժումներու կամ պատճառ կը դառնայ ընկերացին անդամալուծութեան: Ճիշդ է նաեւ որ ընկերութեան մը բաղկացուցիչ բոլոր տարրերը, առանց սեռացին, տարիքացին թէ դասակարգացին տարբերութեան ունին իրենց դերակատարութիւնը ընկերացին շարժումներու կամ անշարժութեան մէջ, սակայն երիտասարդութիւնը կը մնայ հիմնաքարը ընկերացին ամէն տեսակի փոփոխութեան:

Թէ ինչու երիտասարդութեան վերապահուած է առանցքացին այս յատկութիւնը, անիկա ունի բազմաթիւ պատճառներ սկսելով բնախօսականնեն մինչեւ հոգեբանական տուեալներ, որոնց մատնանշումը կամ վերլուծումը դուրս կը մնայ այս գրութեան նպատակն:

Եթէ ընկերութիւն մը առողջ է, անպայման որ ունի երիտասարդութիւն մը, որ զայն կ'առաջնորդէ դէպի առաջ՝ յառաջդիմութեան, ընկերացին դրական փոփոխութիւններու, քաղաքակրթութեան եւ գաղափարախօսական նուաճումներու ուղղութեամբ: Այս ճամբուն վրայ, միջոցները հաւանաբար առաջնորդեն նաեւ ծալրայեղ տարագներու, բայց ընկերացին փոփոխութիւնները միշտ չէ, որ կը պայմանաւորեն բիրտ ուժը, որ կ'առընչուի բոլոր միջոցներու սպառումին:

Երբ ընկերութիւն մը կը պարզէ հիւանդագին վիճակ մը, էական պատճառներէն մէկը պէտք է փնտոել երիտասարդութեան դրսեւորած հոգեմտաւոր իրականութեան մէջ: Զօռունանք որ երիտասարդութիւնը ինքնաստինքեան գոյութիւն չէ, նոյնիսկ եթէ բնախօսական տուեալները այդ մէկը կ'ենթադրեն: Երիտասարդութիւնը նաեւ դաստիարակութիւն է, ժառանգութիւնը մերժելու, չուղարկութիւնը և առաջարկութիւնը է: Երիտասարդութիւնը մերժելու, չուղարկութիւնը և առաջարկութիւնը է: Երիտասարդութիւնը մերժելու, միշտ փոփոխութիւններու հակամէտ նկարագրը կրնայ ճիշդ հակառակ արդիւնքը տալ եթէ չուղղուի, չդաստիարակութիւն: Այս հաստատումին լաւագոյն փաստը կարելի է նկատել խուլիկանութեան, աննպատակ վայրագութեան եւ ինքնանպատակի այլամբեռը՝ գաղափարութեան օրերուն:

բախմառութիւններու անկման այս օրերուն: Դաստիարակութեան բացակայութիւնը կը նայ յանգիլ այլ հետեւանքի՝ երիտասարդութիւնը ծերացումին: Այս օրերուն ընթացիկ երեւոյթ է տեսնել ընկերութիւններ, որոնք ունին երիտասարդ տարրեր, բայց չունին երիտասարդութիւն:

Պահապանողական, իշխանատենչ եւ շահամէտ ղեկավարութիւնը, պետական թէ կուսակցութիւններու մակարդակին վրայ, դէմ է դաստիարակութեան եւ տեսլապաշտ երիտասարդութիւնն որովհետեւ նման երիտասարդութիւնը մը գոյութիւնը ենթահողը կը պատրաստէ փոփոխութիւններու, յառաջդիմութեան, հաշուետուական համակագիլ յառաջացածան եւ յեղաշրջումներու, որոնք ընականօրէն կը հակադրութիւնի իշխանամոլական խաւարամտութեան եւ աւատապետական մաքիականութեան:

Իսկ ի՞նչ վիճակ կը պարզէ հայ երիտասարդութիւնը պահապանողականութիւն-փոփոխութիւն յարաբերութեան մէջ:

Բնականօրէն, հայ երիտասարդը եւ ենթակայ է իր միջավայրի պղեցութեան, որ իր անմիջական դրոշմը կը դնէ անոր առօրեացին վրայ: Հայ երիտասարդութիւնը նոյնը չէ ինչ որ էր 19րդ դարու վերջաւորութեան, Մայիսեան անկախութեան օրերուն, 20րդ դարու 50ական եւ 60ական, 70ական թուականներուն կամ 80ական թուականներու վերջաւորութեան ու 90ական թուականներուն, երկրորդ անկախութեան եւ Արցախի ազատագրութեան օրերուն, եւ հիմա, այս օրերուն:

Քաղաքական կամ ընկերացին հոլովոյթիւններու հետ բնականօրէն փոխուած է հայ երիտասարդութեան դիմագիծը: Այսպէս է, կը փոխուի: Անշուշտ կան սկզբունքային առաջարանքներ, որոնք չեն կրնար փոփոխութեան ենթարկուիլ, ինչպէս հայապահանումը, հողահաւաքը եւ հայահաւաքը, սակայն յիշեալ առաջարանքներուն հետապնդման եղանակը ունի յարափոփի դիմագիծ որ յաճախ չի ներդաշնակուիր ներքին եւ արտաքին պայմաններոն հետ, այն իմաստով որ չի կանխեր կամ չի չէզոքացներ ճնշող ազդակները կամ նոյնիսկ չի ցուցաբերեր խաղին օրէնքները օգտագործելու արթնութիւն եւ ճկունութիւն:

Շար.ը էջ 18

Ուշացած՝ Բայց Ո՛չ Ուշ

«Արցախի ժողովուրդը ի՞նք պէտք է որոշէ, թէ կ'ուզէ՝ անկախ մնալ, թէ միանալ Հայաստանին»:

Ասիկա ձեր իրաւունքն է, որուն մենք պէտք է զօրավիգ կանգնինք: (Պելճիքայի դաշնակցային խորհրդարանի անդամ)

ՈՍԿԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

պետութիւն:

Ո՛րքան պատերազմի ժամանակաշրջանը, նոյնքան եւ զինադադարի ու, եթէ իրօք կարելի է ըսել՝ «խաղաղութեան» տարիները դժուար եղան թէ՝ արցախահայութեան, եւ թէ՝ հայրենի ժողովուրդին համար: Արտաքին թշնամական ճնշումները հետեւողական կարգավիճակին ամառ: Արցախի ժողովուրդին համար յանուն Արցախի հարգի բանականական արցախական լաւագոյն լուծումը կը նկատէ Արցախը Հայաստանին միացնելը:

Իսկ մենք ի՞նչ կը մտածենք...

Կարծ պատմական մը կատարենք: Նախկին Խորհրդապային Միութեան վիլուգումին (26 Դեկտ. 1991) առաջնորդող ժամանակաշրջանին, 1988 ֆետրուար 20-ին Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար Մարզի (ՂՂԻՄ) ժողովրդական պատգամատուրներու, սամանագործութիւններու յարաբար ամէնօրեայ ունագգութիւններ, սահմանագին հայացնեգուլութիւնները:

Բնականօրէն, հայ երիտասարդը եւ ենթակայ է իր միջավայրի պղեցութեան, որ իր անմիջական դրոշմը կը դնէ անոր առօրեացին վրայ: Հայ երիտասարդութիւնը նոյնը չէ ինչ որ էր 19րդ դարու վերջաւորութեան, Մայիսեան անկախութեան օրերուն, 20րդ դարու 50ական եւ 60ական, 70ական թուականներուն կամ 80ական թուականներու վերջաւորութեան ու 90ական թուականներուն, երկրորդ անկախութեան եւ Արցախի ազատագրութեան օրերուն, եւ հիմա, այսպէս կամ համար յացի բանի ուղղութեան մէջ:

Դժբախտաբար ժողովրդավարական այս խանդավառութեան յաջորդիներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ առաջին հանրահաւաքը: Ազատութեան շրապարակին վրայ:

Դժբախտաբար ժողովրդավարական այս խանդավառութեան յաջորդիներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ առաջին հանրահաւաքը: Ազատութեան շրապարակին վրայ:

Դժբախտաբար ժողովրդավարական այս խանդավառութեան յաջորդիներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ առաջին հանրահաւաքը:

Դժբախտաբար ժողովրդավարական այս խանդավառութեան յաջորդիներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ առաջին հանրահաւաքը:

Դժբախտաբար ժողովրդավարական այս խանդավառութեան յաջորդիներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ առաջին հանրահաւաքը:

Դժբախտաբար ժողովրդավարական այս խանդավառութեան յաջորդիներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ առաջին հանրահաւաքը:

Դժբախտաբար ժողովրդավարական այս խանդավառութեան յաջորդիներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ առաջին հանրահաւաքը:

Դժբախտաբար ժողովրդավարական այս խանդավառութեան յաջորդիներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ առաջին հանրահաւաքը:

Դժբախտաբար ժողովրդավարական այս խանդավառութեան յաջորդիներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ առաջին հանրահաւաքը:

Դժբախտաբար ժողովրդավարական այս խանդավառութեան յաջորդիներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ առաջին հանրահաւաքը:

Դժբախտաբար ժողովրդավարական այս խանդավառութեան յաջորդիներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ առաջին հանրահաւաքը:

Դժբախտաբար ժողովրդավարական այս խանդավառութեան յաջորդիներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ առաջին հանրահաւաքը:

Դժբախտաբար ժողովրդավարական այս խանդավառութեան յաջորդիներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ առաջին հանրահաւաքը:

Դժբախտաբար ժողովրդավարական այս խանդավառութեան յաջորդիներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ առաջին հանրահաւաքը:

Դժբախտաբար ժողովրդավարական այս խանդավառութեան յաջորդիներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ առաջին հանրահաւաքը:

Հայրապետին Վախճանման 25-րդ Տարելիձը (1994-2019) Երեւանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Եկեղեցին S.S. Վազգէն Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Վերջին Կտակը

«Կառուցանել մի մեծաշուրթ Եկեղեցի հայկական դասական ոճով ուրտեղ շուրջ 1700 հաւատացեալներ կարողանային միատեղ աղօթել, ի նշանաւորումն Քրիստոնեայ Հայաստանի 17-րդ դարադրադին»:

ՎԱԶԳԵՆ Ա

ԴՈԿՏ. ԶԱՒԵՆ Ա. ՔՅՆՅ.
ԱՐՁՈՒՄԱՍԵԱՆ

Նախապատրաստութիւն
Քսաներորդ դարու ման երկրորդ կիսուն Հայրենիքն ու Հայեկեղեցւոյ արշալոյսը Շարականի տողերով «արեգակնակերպ ճառագայթներու» վերածուեցան երջանկայշատակ Տ.Տ. Վազգէն Ա Մեծապործ Հայրապետի երկարատեւ եւ բացառապէս արդիւնալից գահակալութեամբ (1955-1994): Հայ ժողովուրդը միշտ պիտի ցիշէ իր բազմերախտ Հայրապետը որ ծրագրեց ու գործադրութեան յանձնեց իր կեանքի վերջին անմնացորդ պարտքը՝ Երեւանի Մայր Եկեղեցւոյ շինութիւնը Հայոց Քրիստոնէութեան Դարձի 1700-ամեակի պատմական առիթով: Հայրապետը ծրագրեց ու թէեւ իր մարմնաւոր աչքերով չտեսաւ Տաճարը, եւ սակայն մարգարէաշունչ իր խօսքերով վկայեց անոր իրագործումը իր «հոգու աչքերով»:

Յառաջիկայ 14 Յուլիսին պիտի լրանայ Հայրապետի նախագահութեամբ գումարուած Գերադոյն չոգեւոր Խորհուրդին ու Մայր Աթոռի ճարտարապետներու յանձնաժողովին միացեալ բացառիկ նիստին 30 տարին, ուր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի որոշմամբ քննութեան ենթարկեցին Մայր Եկեղեցւոյ շինութիւնը: Եւ երբ պետական որոշումով եւ Հայրապետին բաղձանքով կառուցուելիք Մայր Եկեղեցւոյ հողաշերտը տրամադրուեցաւ Մայր Աթոռին, իսկոյն եկեղեցւոյ յուշաքարի գետեղում ու օրհնութիւնը տեղի ունեցան Վազգէն Հայրապետի ճնուամբ 1990 մարտ 31-ին, ի ներկայութեան երեւանի քաղաքապետ Արտաշէս Գեղամեանի որ իր առաջին ուղերձով կ'ըսէր թէ «Կ'անցնին տարիներ եւ հայոց հինաւուրց մայրաքաղաքում վեր խոյցած հաւատի նոր տաճարում խնկաբոյը անարատութեամբ կը ցոլցան ու կը բուրեն մեր ժողովրդի յոյսի, հաւատի, սիրոյ եւ յաւերժութեան մոմերը»:

Վազգէն Ա ծերունազարդ Հայրապետ 82 տարեկան էր արդէն երբ կոչ ուղերձով կ'ըսէր, «Եկէք կառուցենք Լուսոյ Սուրբ Խորանը որովհետեւ նրանից ծագեց մեզ լոյս Հայաստան աշխարհի վրայ»: Հայրապետը օրհնելով այդ առիթով Յուշաքարը, զայն կը նկատէր «որպէս մեր օրերում Հայաստանեաց

Առաքելական Եկեղեցու վերազարթոնքը խորհրդանշող պատմական մի նշանաւոր իրադարձութիւն»:

Տաճարին Նախագիծը

Յատենի ժողովոյ, վաստակաւոր ճարտարապետ Վարագիտաստ Յարութիւնեան որպէս նախագահը Յանձնախումբին վաստական կը յայտնէր որ «մայր տաճարը պիտի դառնայ մայրաքաղաքի ճարտարապետական զարդերից մէկը, հայկական եկեղեցական ճարտարապետութեան մէրօրեայ մի մէծագործութիւն»: Կառուցման յատակագիծներու աշխատանքը իսկոյն բացուած յայտարարելով, Մայր Աթոռը կ'որոշէր ներկայացուած երեք առաւելագոյն յաջող նախագիծներու հեղինակներուն տալ յատուկ վարձարութիւն, իսկ նախագիծներէն մէկուն ընտրութիւնը պիտի վերապահուէր Տ.Տ. Վազգէն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին: Հայաստանէն ու արտասահմանէն ընդամէնը 33 նախագիծներ ստացուեցան, առանց յայտնելու անունները, այլ միայն զանոնք զատորոշելով հինգ թիւերու օգտագործմամբ:

Քննիչ Յանձնախումբը

Նախագահութեամբ վեհափառ Հայրապետին եւ ատենապետութեամբ վարագիտաստ Յարութիւնեանի, քննիչ յանձնախումբը 1992 փետրուար 6-ի եւ 17-ի նիստերուն քննելէ Ետք ցիշեալ նախագիծները, նախընտրութեան կարգով անոնցձէ 11-ը նկատի կ'ունենային, եւ մնացեալը «որոնք պակաս չափով էին բաւարարում» դուրս կը ձգէին: Երեք օր Ետքի նիստին աւելի եւս կը ճամատելով նախագիծներու թիւը, կը կեղընանային միայն ութին վրայ, եւ 25-ի նիստին «դրանից ոչ մէկը լիովին չի կարող երաշխաւորուել կառուցման համար» եղբակացութեան կը յանգէին, թելաղորելով որ աշխատանքները որոշ փոփոխութեան ենթարկուէին: Ի վերջոյ երկու նախագիծներ, մին Մատեման Քիւրքնեան եւ միւսը Արտաշէս Ղուլեան ճարտարապետներու, կը յանձնուէին վեհափառ Կաթողիկոսի ընտրութեան, ու Քիւրքնեանի նախագիծը կ'ըլլար վերջնական որոշումը ու զայն գործադրութեան կը յանձնարարուէր:

Յիմնարկեն ու Կառուցումը
Տ.Տ. Վազգէն Ա Հայրապետ

Կատարելէ Ետք հիմնական աշխատանքը, Տաճարի լրացումն ու վերջնական նախագիծին ընտրութիւնը, կը վախճանէր 1994 թուի օգոստոսին: Տ.Տ. Գարեգին Ա Սարգսիս կը յաջորդէր, եւ 1997 ապրիլ 7-ին կ'օծէր 16 հիմնաքարերը, եւ սակայն ինք եւս երջանկութիւնը չունենար կատարել մինչև 2000 մարտ որից 1700-ը նատատեղիներով», նկատի առած մարմարեաց ներքին տարածութիւնը՝ 1800 քառ. մէթր: Իսկ բեմի տարածութիւնը 180 քառ. մէթր, Աւագ Խորանով որուն աջ եւ ձախ կողմերը խորշերու մէջ տեղադրուած են 12 Առաքեալներու քանդակները:

ՍՊՈՆՏՆԵՐՈՎ յանուն Տրդատ Թագաւորի եւ Աշխէն Թագուհիի, կեղրոնական բարձրադիր գմբէթով եւ մուտքի զանգակատունով: Տաճարի արտաքին չափերը 58-ով 58 մէթր են, իսկ բարձրութիւնը 54 մէթր, անպէս որ ըստ ճարտարապետի հաշուարկումներուն «ներսում միանգամից կարող է տեղաւորել մինչեւ 3000 մարդ որից 1700-ը նատատեղիներով», նկատի առած մարմարեաց ներքին տարածութիւնը՝ 12 Առաքեալներու քանդակները:

Ծար.ը էջ 19

Իր 75-ամյակի 40-րդ Տարեդարձին առիթով
ՀԲԸ ՍԱԹԱՄԱՆ ԹԱՍԵՐԱԽՈՒՄԲԸ
(ՆԱԽԱՐԱՐ ԱՐՏԱԿԱԶՄ)
Կը ներկայացնէ

ՓԱՐԱՏԻՍ ՊԱՌԵՆ

Կատարագութիւն Երեք արարով

Քեղինակ՝
ԺՈՐԾ ՖԵՅՋՈ Եւ ՍՈՐԻ ՏԵՎԱԼԻԵՐ
Բեմադրիչ՝
ԳՐԻԳՈՐ ՍԱԹԱՄԱՆ

In Celebration of the 40th Anniversary of Its Founding
AGBU SATAMIAN THEATRE GROUP
(FORMERLY ARDAVAZT)
presents

HOTEL PARADISO

A comedy in 3 acts by
GEORGES FEYDEAU and MAURICE DESVALIERE

Directed by
KRIKOR SATAMIAN

ՅՈՒՆԻՍ 15-16 / 22-23, 2019 JUNE 15-16 / 22-23, 2019

ՀԲԸ Վաչէ և Մանուշ Մանուկեան
Կատարագական Արտակազմ Անդրանիկ Սլուշար
2495 E. Mountain Street, Pasadena, CA 91104
Տարաք օրերը ժամը 8:00 ին, Կիրակի 6:00 ին
Saturday performances at 8:00 pm, Sundays at 6:00 pm

Տոմսերը կարելի է ապահովել / Tickets available at:
WWW.AGBUPAC.ORG/CALENDAR

Սուտքի նույն / Donation \$30

Տուն Կառուցելն Աստուածահանոյ Առաքելութիւն է

ՊԱՊԻՆ ՄՈՒՐԱԴԵՍ

Երեւանի պետական համալսարանի շրջանաւարտների միաւորումն աւելի քան մէկ տասնամեակ իրականացնուած է բնակարանաշինութեան ծրագիր՝ երիտասարդ մասնագէտների ու երիտասարդ ընտանիքների համար:

Երեւանի պետական համալսարանի շրջանաւարտների միաւորման նախագահ Արսէն Քարամեանը 2006 թուականին նշանակուելով ԵՊՀ ուսանողների, շրջանաւարտների եւ հասարակայնութեան հետ կապերի գծով պրոռեկտոր՝ սկսեց նաեւ ի պաշտօնէ ամէն օր առնչուել երիտասարդ համալսարանականների ամենատարբեր խնդիրներին:

Ոչ վաղ անցեալում բազում դժուարութիւններ յաղթահարած ու քայլ առ քայլ յաջողութիւններ արձանագրած երիտասարդ պրոռեկտորը յստակ գիտակցում էր, որ բազում երիտասարդների առաջնային խնդիրը սեփական բնակարան ունենալին է: Մի քանի ամիս պաշտօնագրելուց յետոյ Արսէն Քարամեանն ու իր թիմը հիմք դրեցին մի կարեւորագոյն գործի, որն այդ ժամանակ մի շարք յունենական կողմից համարուեց անիրականացի:

2007 թ.-ին Հայոց Մայր բուհի պաշտօնաթերթում եւ ինտերնետային կայքում ի լուր ամէնքի ազդարարուեց. «Բնակարանի կարիք ունեցող ԵՊՀ երիտասարդ համալսարանականները շուտով տանիք կ'ունենան»: Այս բերկրալի աւետիսից կարճ ժամանակ անց տասնեակ երիտասարդներ դիմեցին ծրագրին, ապա նրանց թիւը բազմապատկուեց:

Ակնյայտ է, որ ԵՊՀ պրոֆեսուադասական կազմի միջին տարիքը համեմատաբար բարձր էր, եւ անհրաժեշտ էր համապատասխան քայլեր ձեռնարկել գիտական ու դասախոսական կազմի երիտասարդացման ուղղութեամբ: Սոցիալական տեսանկիւնից ԵՊՀ-ում աշխատանքն առաւել գրաւիչ դարձնելն առաջնային խնդիր էր: ԵՊՀ շրջանաւարտների միաւորման նախագահ Արսէն Քարամեանն այս առնչութեամբ մտահոգ անձնցից մէկն էր, ով բազմից յաւով փաստել է, որ Հենց այդ խնդիրների պատճառով շատերը լքում են ոչ միայն բուհը, այլեւ Հայաստանը: Նրա հաւասարմամբ՝ սեփական բնակարածք ունենալը սոցիալական խնդիրների շարքում ամենաաջնայինն է, եւ պէտք է նախ եւ առաջ լուծել այդ խնդիրը, քանի որ ոչ միայն Մայր բուհը, այլեւ հանրապետութիւնը երիտասարդ գիտանականների կարիք ունի:

Եւ այս գիտակցումով պարոն Քարամեանն ու իր թիմը լծուեցին այս կարեւոր ու Աստուածահանոյ գործին:

2007 թուականին Երեւանուած վաճառուուր բնակարանների գործող գները 800-1100 ԱՄՆ տոլարին համարժէք դրամ էր՝ մէկ ք/մ-ի համար, ԵՊՀ երիտասարդ աշխատողների համար կառուցուող բնակարանների համար սահմանուեց 1 ք/մ-ի մինչեւ 500 ԱՄՆ տոլարին համարժէք դրամ: Բնակարանի արժէքի վճարումը կատարուեց գուլային կարգով՝ սկզբում՝ 40 տոկոս, ընթացքում՝ 30, վերջում՝ դարձեալ 30 տոկոս համամասնութեամբ:

Հնարուեց նաեւ բազմաբնակարան շէնքի կառուցման վայրը՝ ք. Երեւան, Աւան համայնքի Մարտի Աղբէկի 55ա հասցէին հարող տարածքը՝ բուսաբանական այգու հարեւանութեամբ:

Այդ ընթացքում օր օրի աւելանում էր հայտառուների թիւը եւ հաշումի առնելով այդ իրողութիւնը, որ մրցութացին յայտերի քանակը շուրջ երեք անգամ գերազանցեց նախապէս ծրագրաւորուած ծաւալը ԵՊՀ շրջանաւարտների միաւորման ղեկավարութիւնն անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկեց՝ էապէս աւելացնելու կառուցուող բնակարանների թիւը:

Մէկ տարի առաջ մեկնարկած ծրագիրը 2008 թ-ի գարնանը թեւակունեց որակական նոր փուլ՝ մեկնարկեցին շէնքի շինարարական աշխատանքները:

Իսկ 3 տարի յետոյ՝ 2011թ.-ի Ապրիլի 9-ը երիտասարդ համալսարանականներից շատերի համար տօնական էր: Իրենց բնակարանների պաշտօնական նորամուտն էին տօնում 315 ընտանիքներ:

ԵՊՀ հայ բանասիրութեան ֆակուլտետի հայոց լեզուի պատմութեան ամպիոնի դասախոս Նարինէ Դիլբարեանը մամուլին տուած հարցագրուցում ասել է. «Մենք այսօր ունենք մեր սեփական տունն ու անկախութիւնը, իսկ սեփականութիւն ունենալն անկախութեան եւ պատմութեան խորհրդանիշն է: Բայց հիմա ոչ միայն մենք ենք անկախ, այլեւ մեր երեխանները, այսինքն՝ նրանք ունեն իրենց պատմութեան հանգրուանը, օթեւանն ու ապագային նայող ճանապարհը»:

Ընդհանուր թուով 315 բնակարանները տեղակայուած են շէնքի 2-9 յարկերում, իսկ առաջին յարկերը ծառայում են որպէս հասարակական օպտագործման տարածք:

Շէնքը յագեցած է բոլոր անհրաժեշտ յարմարութիւններով, ունի կանաչապատ տարածք, երեխանների համար խաղահրապարակ, աւտոկայանատեղի եւ այլն:

Մինչ այսպէս կոչուած «Աւան 1» ծրագիրը շրջանակում իրականութիւն դարձած առաջին համալիրի շահագործման յանձնելը՝ մեկնարկեց բնակարանաշինութեան նոր ծրագիր, որն էլ նախատեսում էր Հայաստանի Հանրապետութեան մէկ տասնեակ պետական բուհը երիտասարդ մասնագիտների համար:

«Աւան 2»-ը՝ իրականացւում էր հաշումի առնելով երիտասարդ մասնագիտների կողմից ծրագրի նկատմամբ ցուցաբերած մեծ հե-

տարքրութիւնը, մատչելի պայմաններով բնակարան ձեռք բերելու նրանց ցանկութիւնը եւ նպատակ ունէր նպաստել երիտասարդ գիտնականների սոցիալական եւ բնակարանային խնդիրների լուծմանը: Այս փուլն էլ բարեկաջողով աւարտուեց եւ իրենց բնակարանամուտը տօնեցին 98 երիտասարդ ընտանիքներ: Ապա ԵՊՀ շրջանաւարտների միաւորումն ազգարարական աշխատանքները:

«Աւան 4» ծրագրի հիմնարկեքը տեղի ունեցաւ 2013 թ.-ի Փետրուարի 1-ին, որն այդ պահին ամենամասշտաբացին նախագիծն էր մինչ այդ իրականացւուած ծրագրերից: 2016 թ.-ի Յունիսի 29-ի լուծուեց եւ լուսնակարան 490 երիտասարդ ընտանիքների բնակարանային խնդիրներ ունենալու կարեւորագոյն հարցը:

«Աւան 5» ծրագրի շրջանակներում էլ Մարտ Ապրիլի 55/26 հասցէում բնակարանատէր դարձան 136 ընտանիք: Նոյն ժամանակահատուած Քանաքեռ-Զէլթուն համայնքի Պարույր Մելակի 8/2 հասցէում կառուցուեց Զէլթուն 2» համալիրը. որում բնակարանատէր դարձան 134 երիտասարդ:

«Աւան 6» բնակարանային ներում էլ Մարտ Ապրիլի 55/26 հասցէում բնակարանատէր դարձան 136 ընտանիք: Նոյն ժամանակահատուած Քանաքեռ-Զէլթուն համայնքի Պարույր Մելակի 8/2 հասցէում կառուցուեց Զէլթուն 2» համալիրը. որում բնակարանատէր դարձան 134 երիտասարդ:

Ծար.ը էջ 19

VA Print Media

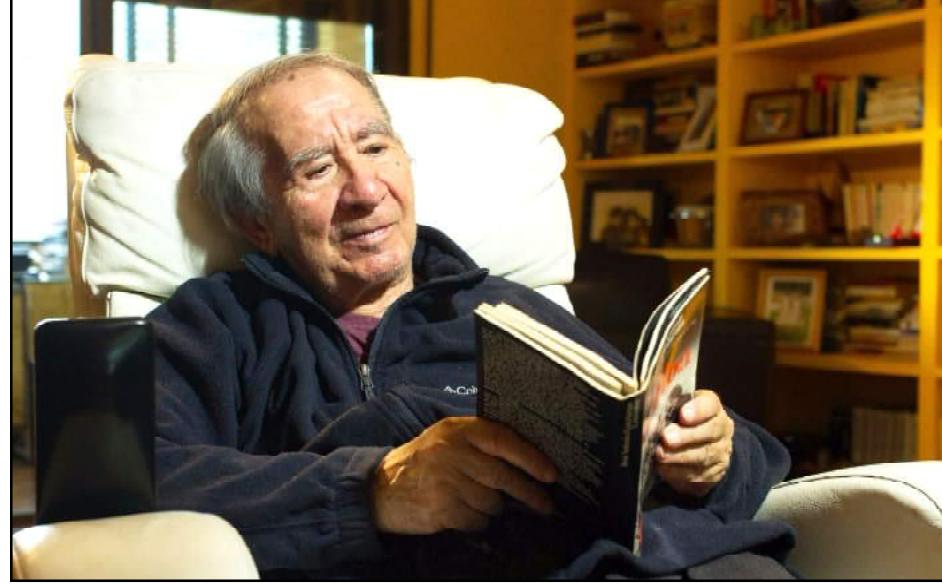

Book Printing & Binding • Hard Covers
College Dissertations • Year Books
Restoration of Old Books & Bibles
Newspaper Archiving

Vahé Atchabahian
1743 E. Elizabeth St. • Pasadena, CA 91104
Tel: 626-793-6220
Cell: 626-354-5924
vamedia@yahoo.com
www.vaprintmedia.com

**«Ռումբը Փոխած է Իմ Կեանքը,
Մասամբ՝ Դէպի Լաւը...»**
(Խոսէ Անտոնիօ Կուրիարանի Յիշատակին)

ԱՐԵՏԻ ՈՎՐԱՄԻԿ

Վերոնշեալ նախադասութիւնը
գրած է վերջերս աշխարհին հրա-
ժեշտ տուած սպանացի լրագրող,
գրող Խոսէ Անտոնիօ Կուռիարան
իր «Ռումբը» հատորին մէջ:

29 Դեկտեմբեր 1980. տօնական օրեր էին. երեկոյեան, Մատրիտի կեղրոնական շրջանը արտասովոր եռուգեռի մէջ էր: Այդ օր, Սպանիոյ ամենատարածուն «Рюебло» օրաթերթի փոխտօնօրէն, հանրածանօթ լրագրող 42-ամեայ Խոսէ Կուռիարանը կ'որոշէր իր տիկնոջ Մարի Քարմէնին հետ հաճելի ժամեր անցընել շարժապատկերի Պոմպէյա սրահին մէջ՝ դիտելով Վուտարի Ալլէնի մէկ հետաքրքրական ֆիլմը: Իր տիկնոջ հետ կը ժամադրուի ժամը 21:30-ին եւ կը փութայ ժամադրավայրը՝ Սպանիա հրապարակ: Երբ անհաճբեր կը սպասէր իր տիկնոջ, յանկարծ ուումք մը կը պայթի ամերիկեան օդանաւային ընկերութեան գրասենեակին (TWA) մօտ. ամբոխը խուճապահար խելակորոյս կը վազվէ աջ ու ձախ. ինք եւս շփոթահար՝ կ'ուզէ հեռածայնել իր տիկնոջ եւ թերթի խմբագրութիւն՝ չար պատահարը տեղեկացնելու: Անցորդներէն մին կը զգուշացնէ՝ ընդդիպոյթ հեռանալ վայրէն, որովհետեւ կը սայ «Հայերու գործը ըլլալ», որ կը նշանակէր՝ թէ Հինգ վայրկեաններ ետք պիտի պայթէր երկրորդ լարուած ուումբը: Սակայն, իր նպատակը անպայման հեռածայնել էր եւ հեռախօսախցիկ մը գտնելով եւ անկէ ներս մտնելով՝ կը փորձէ զանգահարել: Իր չար բախտէն՝ հեռածայնը չէր աշխատեր: Մօտակայքը կը տեսնէ ուրիշ հեռախօսախցիկ մը եւ հապճեապ կ'ուղղուի հոն եւ հազիւթիւնը հաւաքած՝ ուժգին պայթում մը արինլուայ գետին կը տախտապատէ զինք: Հեռախօսախցիկը կը

գտնուէր զուիցերիական օդանաւային ընկերութեան (Swissair) կից։
Ոտքերը համարեա կորսնցուցած լրագրողը օգնութիւն կը թախանձէ։ ոչ ոք կը համարձակի մօտենալ անոր, մինչեւ որ հիւանդակառքը, մերձ ի մահ գտնուող զոհը կը փոխադրէ յա տուկ հիւանդանոց մը՝ շտապ օգնութեան բաժինը։ Վիրահատող բժիշկներ զրեթէ տարակուսանքով կը փորձեն փրկել նախ եւառաջ անոր կեանքը։ Բայց, հետզհետէ անցնելով մահացու վատանգը, կը ջանան փրկել ոտքերը։ Հաշմանդամութիւնը անխուսափելի է, սակայն առաւելագոյնը պէտք է կատարել, որպէսզի

Նկատի առնելով իր հանրաճա-
նաչ լրագրողի հանգամանքը, դէպքը
կը ստանայ հանրային մեծ հնչեղու-
թիւն: Իր ապաքինման կը հետեւին
լրագիրներ, գրողներ, հանրային գոր-
ծիչներ եւ նոյնիկ Սպանիոյ թագա-
ւոր Խուան Գարլոս Ա.-ը, որ 26
Յունիս 1981-ին կ'ընդունի զինք՝
թագաւորական ապարանքին մէջ:

«Ռումբը» հատորին մէջ (հա-
յերէնով՝ Հրատարակուած 2012-ին),
Սպանիոյ մէջ, թարգմանութեամբ
Շուշան Սիրուեանի եւ խըմ -
բագրութեամբ Գէորգ Եազրձեա-
նի), օրագիրի ձեւով կը պատմէ իր
տուայտանքները, ԱՍԱԼԱ-ի շուրջ
պրայտումները՝ անոնց գուգակցե-
լով իր մտորումները ահաբեկչու-
թեան, արդար պայքարները խա-
ղաղ ճանապարհներով լուծելու կա-
րեւորութեան, երկխօսութեան,
մարդու կողմէ մարդկայնականու-
թեան, համագոյ աշխարհ մը ստեղ-
ծելու անհրաժեշտութեան շուրջ:

Ոխակալ չէ ան՝ հակառակի իր

կրած հարուածինս: Լուտանքէ եւ
ատելութենէ կը խուսափի՝ փորձե-
լով համեստ արդարատենչ մար-
տիկներու հոգեբանութիւնը: Կը
փորձէ տարհամզողել, սիրաշահիլ եւ
ըլլալ քարոզիչը խաղաղասէր ժո-
ղովուրդներու, հեռու վայրագու-
թենէ եւ անգիտութիւններէ: Համզո-
ուած է որ ատելութիւնը ծնունդ
կու տայ նոր ատելութեան եւ
հարցեր չեն լուծուիր ականներով
եւ յումպէտս զոհերով:

Ապաքինելէ յետոց, թէեւ ան-

Ա. -ի գլխաւոր կեդրոնը կը գտնըւէր
Հիբանան: Ուրեմն՝ պէտք էր ուղղուի լքաղաքացիական պատերազմի յորձանուտին մէջ գտնուող այդ երկիրը: 1982-ի Մարտին կը հասնի Պէյրութ՝ ուղեկից ունենալով լուսանկարիչ Գարլոս Պօշը, որուն բացառիկ լուսանկարները յետագային պիտի դառնային ցիշատակելի մասունքներ: Ան ականատես կ'ըլլայ լիբանանեան ներքին բախումներուն: Եւ անմոռանալի հանդիպումը կը կայանայ 2 Մարտին, երբ ԱՍԱԼԱ-ի մէկ թափստոցին մէջ դէմ յանդիման կու գան Կուռիարանը, Մոնթէն եւ արդէն ազատուած աչազուրկ Ա. ենիգոմուշեանը: Առաջին խօսքը կ'ըլլայ:

- Զեր ոումբն իմ ոումբի պատճառը դարձաւ:

- Այո՛, կը ցաւիմ:

Վատահաբար հետաքրքրական պահ ըլլալու էր այդ րոպէն, մին վիրաւորուած Հայաստանի ազատագրութեան ճանապարհին, միւսը՝ վիրաւորեալին ազատութեան պայքարին, փաստօրէն՝ երկուքը զոհ տանամեակներ առաջ՝ 1915-ին մշակուած թրքական հայաջինջ քաղաքականութեան:

- Դաժա՞ն է տեսողութիւնը
կորսնցնել այդ ձեւով:

- Π' γ, ταθων ςξ, φωνη πρ
κηρυνθητεισαδ εδη ιμ διαιτησαδ
պայքարին մէջ: Զինեալ պայքա-
րով զբաղուտողներս գիտենք, πρ
մահանալու վտանգը միշտ առկա:
է: Տեսողութիւնը կηρυնցնելը այդ-

թացուակերով, հեղինակը ամէն գնով
կ'ուզէ հանդիպիլ ԱՍԱԼԱ-ի մար-
տիկներուն հետ, եթէ հնարաւոր է՝
հեռախօսախցիկին մօտ չարաբաս-
տիկ ուռմբը տեղադրողներուն հետ,
եւ ջանաւոր է հայութիւնը առաջ առաջ

աւելի մօտէն ճանչնալ հայն ու
անոր պատմութիւնը, յայտնաբերել
հայկական զինեալ պայքարին տուն
տուող պատճառները։ Նախ
կ'ուղղուի Միւնիին՝ հայկական
հարցի ուսումնասիրման կեղրոն եւ
22 Նոյեմբեր 1981-ին կը ժամանէ
Փարիզ, ուր երկու ամիս առաջ
կատարուած էր աղմկայրուց
«Վան» գործողութիւնը, ձերբա-
կալուած էր Տիմիթրի ծիոր ճիուն
կամ Խաչիկ Աւետիսինեանը (Մոնթէ
Մելքոնեան)։ Հոն կ'ունենայ երկու
նշանակալից հանդիպումներ ԱՍԱ-
ԼԱ-ի համակիր դէմքերու հետ՝
փաստաբան Փաթրիք Տեւեծեան եւ
Արա Թորանեան։ Սրտբաց եւ ան
կեղծ զրոյցի ժամանակ Տեւեծեան
կ'ըսէ. «Դուք պէտք է մեզ ատէիք,
բայց չէք ատեկ»։ Եւ երբ կ'ի մանայ
լրագրողին մտադրութիւնը գիրք
լոյս ընծայելու շուրջ՝ կ'ըսէ. «Եթէ
յարձակումը չ'ըլլար՝ գիրքը չէր
ըլլար եւ դուք հայերով հետաքրքր-
ուած չէիք ըլլար։ Գիրքն առանց
ուռումբի հնարաւոր չէր րլլար»։

Անշուշտ յատակ էր որ ԱՍԱ-

Քան կարեւոր չէ: Կուռիարանը,
առաւել շփուելու համար հայոց
հետ, կ'այցելէ Անթիլիսա, ուր հան-
դիպում կ'ունենայ Գարեգին թ.
վեհափառին հետ: Նաեւ՝ Պուրճ
Համուտի թաղեր:

Մարտ 5-ը կ'ըլլայ պատմական թուական սպանացի լրագրողին համար, երբ ան կը հասնի ԱՍԱԼԱ-ի ուազմակայան՝ Սայտաքաղաքին մօտ՝ անմարդաբնակ շրջան մը: Կը գիշերէ եւ հաց կը կիսէ հայ մարտիկներուն հետ: Կը զրուցէ ահաբեկչութեան եւ խաղաղասիրական ճիգերու մասին: Իր տիպար օրինակներն են Մահաթմա Կանտին եւ Մարթին Լուտեր Քին-կը, որոնք խաղաղ միջոցներով պայքարեցան արդար դատերու համար: Ան ներկայ կ'ըլլայ մարտիկներու մարզումներուն, որոնք ծպտեալ ու զինեալ ցոյց կու տան իրենց հմտութիւնը: Յուզիչ է ծանօթացումը երեք դիմակաւոր զինեալներու հետ, որոնք կը խոստովանին, որ իրենք զետեղած էին Մատրիտի ոռումբը. ձեւով մը հանդիպում՝ զոհի եւ մեղաւորներու միջեւ: Անոնք՝ կեղծանուններով վահէ, Արամ եւ Անահիտ կը բա-

Ծար.ը էջ 19

ՀԲԸՆ-ն Քառապատկում է Զանքերը

Ծարունակուած էջ 8-էն

տում, իսկ Հայաստանի Ամերիկեան
Համալսարանի շարունակական
կրթութեան ծրագրի ըրջանակնե-
րում առաջարկուող բազմաթիւ
դասընթացներից առնուազն 5 դա-
սընթաց աւարտողներին կը չնորհուի
Զքօսաշրջութեան եւ հիւրընկա-
լութեան մէնէջօնթի վկայագիր:

ՀԲՀՄ-ի «Սովորիր եւ վաստակիր Արցախում» ծրագիրը յանձնառու է ամրապնդել նաեւ մասնաւոր համար հաւասար հարաբեկութիւններ ապահովելու գործին:

մար Ստեփանակերտում եւ մարզեց-
րում ապրող կանանց ձեռնարկա-
տիրական հմտութիւնները եւ օգ-
նելու, որպեսզի նրանք յաջողեն
պիզնես աշխարհում: Մրագիրը մաս
է կազմում ՀԲԸՄ կանանց կարո-
ղութիւնների հօրացման ծրագրի,
որը մեկնարկել է 2017 թուականին
Հայաստանում՝ օգնելու Հայաստա-
նում կանանց իրաւունքներն առաջ
մղելու եւ նրանց համար հաւասար
հնարաւորութիւններ ապահովելու
գործին:

«Ճեռնարկութիւնների հիմ-
նումը, նոր աշխատատեղերի ստեղ-
ծումը եւ արտահանման խթանու-
մը տնտեսական զարգացման բա-
նալին են: Այդ է պատճառը, որ
մենք միանում ենք Արցախի կին
ձեռներեցներին աջակցելու ՀԲԸՄ-
ի նախաձեռնութեանը՝ օգնելով
Նրանց ընդլայնելիրենց ֆինանսա-
կան եւ ձեռնարկատիրական գիտե-
լիքները եւ առաւել ակտիւրիէն
ներգրաւուել երկրի տնտեսութեան
զարգացման գործում», - նշեց
«Ֆրութֆուլ Արմենիա» հիմնադ-
րամի Խորհրդի եւ Կոնվերս Բանկի
Խորհրդի անդամ Խորխէ Դել Ագի-
լա-Քոննեկեանը:

በኢትዮጵያ የወጪ ቦታ በ'ξ ቤት

Ծարունակուած էջ 14-էն

Հիմա հարց տանք մեր հայրենի դեկապալատութեան, ինչ բանի կը սպասենք յայտարարելու, թէ արցախահայութեան միահամուռ ցանեակութիւնը ըլլալէ զատ՝ նաեւ անոր արդար իրաւունքն է ինքնորոշուիլ, եւ հետեւաբար 30 տարիէ իվեր կը սպասուի աց կցումին։ Պէտք կա՞յ աւելին ըսելու...։ Կասկած չկայ մեր մտքին մէջ, որ հայրենի պետութեան յայտարարութենէն ետք, օտար պետութիւններ, նամանաւանդ, Ռուսաստանը, պիտի ճանչնան կատարուած իրողութիւնը։ Զմունանք յիշեցնելու թէ մենք մեզմէ յափշտակուած եւ Ստալինի բոնատիրական տարիներուն ապօրինաբար եւ անարդարուէն Ատրպէյձանին կցուած մեր գարաւոր հայրենի հողերուն վերատիրացանք՝ ԱՆԳԱՄ ՄԼ եիւ ԱՐԻՒՆ ԹԱՓելով զերո ՍԱԲԱՐ:

Հետեւաբար մեր սրբազն
պարտականութիւնն է ամէն ծիգ-
տանիլ եւ աշխատանք գործադրել
որպէսզի միացեալ անկախ Հայաս-
տանի գաղափարը համայն հայու-
թեան կողմէ մոռացութեան չմատն-
ուի, այլ դառնայ նպատակ կեանքի:
Ժամանակի հրամայականն է որ ո՛չ
միայն ձգտինք, այլեւ հասնի նք
մեր նպատակի իրականացման. վա-

Garine Denovan

626-755-4773

554 N. Chester Ave Pasadena, Ca. 91106
ghdepoyan@gmail.com

www.massispost.com

Փոփոխութիւն Կուզե՞նք...

Ծարունակուած էջ 14-էջ

Արցախեան զինադադարձէն
Ետք, 1994-ին, Հայաստանի նորամ-
տեղծ պահպանողական խարի իշ-
խանատենչ խաղերը եկան կանելու-
նաեւ հայ երիտասարդութիւնը, որ
մեծ տոկոսով սկսաւ լողալ նոյն
իշխանատենչութեան եւ նիւթա-
պաշտութեան ճահճին մէջ ու-
սկսաւ բռնել այլասերման ճամ-
բան։ Սփիւռքը շատոնց միրճուած
էր այդ տիղմին մէջ։

Այս հոսանքին առընթեր,
Նշմարելի է նաեւ գոյութիւնը այս
հոսանքի մը, որ կը պահուըտի
գաղափարին ետեւ, իր արարքները
կ'արդարացնէ գաղափարով, բայց
սա կեղծիքին ետեւ հիմնականօրէն
առկայէ անձնիշխանութիւնը՝ իր
աւատապետական ու մաֆիական
ստորոգելիներով։ Այս հոսանքը
նոյնքան այլասերող եւ ապաքաղա-
քականացնող իրավիճակ մը ստեղ-
ծած է, որովհետեւ կ'արտադրէ
տիպարներ, որոնք գաղափարակա-
նութիւնը աղարտելու կողքին, կը
վարակեն ժխտականութիւն եւ վա-
նողականութիւն։

Այս բոլորին մէջ կայ սակացն
գաղափարական առողջ երիտա-
սարդութիւն մը, որ կը պայքարի
պահելու համար իր առհաւական
դիմագիծը: Այս երիտասարդները
սակայն, ներկայ իրավիճակին մէջ
կը ներկայացնեն փոքրամասնու-
թիւն մը եւ իրապաշտ ըլլալու-
համար, առայժմ չունին քաղաքա-
կան, ընկերացին եւ տնտեսական
մեր կեանքը բարեկոփեխելու տու-
եալներ, որովհետեւ դէմ յանդիման
կը գտնուին անպատճան հար-
ցադրումներս: Ինչպէ՞ս կենսաւո-
րել տեսլապաշտութիւնը իշխանա-
տենչական անբարոյութեան այս
մթնոլորտին մէջ: Տեսլապաշտու-
թիւնը վերածել միջողի թէ նպա-
տակի: Եթէ միջոց է, ինչպէ՞ս
պայքարի հակառակ հոսանքի
ահարկու զէնքերուն դիմաց: Եթէ
նպատակ է, այլ խօսքով, վախճա-
նական նպատակի ճամբուն վրաց
արդեօք պէտք է սորվի՞լ խաղին
օրէնքները եւ պահպանողական հո-
սանքին զէնքերով պայքարի ՝ լ
նոյնինքն պահպանողականութեան
դէմ:

Այս հարցումները հայ երի-
տասարդութիւնը դէմ յանդիման
կը դնեն հրամայականի մը, զոր
կ'ուզենք բնորոշել նոր մտածողու-
թիւն գարձուած քով - մտածողու-
թիւն մը, որ ունի զիտական հիմք
եւ լաւագոյնս կը պատշաճի ներազ-
գային եւ միջազգային իրավիճակ-
ներուն: Հիմքին կառչելու յամառու-
թիւնը, իբրեւ հրազդատութեան
արտայացուութիւն, կ'առաջնորդէ
կեթոյականութեան եւ բնականօ-
րէն՝ ձախողութեան: Իսկ նոր մտա-
ծողութիւնը պէտք չէ ունենայ երա-
զային կամ ցնորատեսական հիմք,
այլ պէտք է բխի առարկայական
իրականութիւններէ: Պէտք է փո-
խենք մեր մտածելու ձեւը, ոչ թէ
խորքը: Մեր մտածելաձելը պէտք է
առաջանահ 21-որ ուսուու առէեսա-

**Զօրացինք
Օժանդակենք
Փուենք**

• १५८

Syrian Armenian Relief Fund
P. O. Box 1948
Glendale, CA 91209-1948

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԵԼՊ-2020. Հայաստանի Դաւաքականի Յաղթանակը Յունաստանի Դէմ՝ 3:2

Ֆուտբոլի Հայաստանի ազգային հաւաքականը Ելրոպայի առաջնութեան ընտրական մրցաշարի յխմբի չորրորդ տուրի խաղում հիւրընկալուելիս Աթէնքում մրցեց Յունաստանի հաւաքականի հետ եւ առաւելութեան հասաւ 3:2 հաշուով:

Առաջին խաղակէսից յետոյ Հայաստանի հաւաքականն արդէն յաղթում էր 2:0 հաշուով: 8-րդ րոպէին Տիգրան Բարսեղեանի փոխանցումից յետոյ անչափ բարդ հարուած կատարեց Ալեքսանդր Կարապետեանը եւ սուր անկիւնից գրաւեց մրցակցի դարպասը:

33-րդ րոպէին Կամօ Յովհանիսեանի փոխանցումից յետոյ Գէորգ Ղազարեանը խփեց Արմէն Գիւլուդաղեանցի գլխաւորած թիմի երկրորդ դոլը:

Ընդմիջումից յետոյ կիսապաշտպան Ջեկայի հեռուից կատարած հարուածի շնորհիւ դաշտի տէրերը կարողացան 54-րդ րոպէին կրճատել հաշուի տարբերութիւնը: Գոլից յետոյ Յոյները տիրեցին տարածքային եւ խաղային առաւելութեանը: Հայաստանի թիմը դիմում էր հակագրուների՝ դրանցից մէկի ժամանակ խփելով երրորդ դոլը:

74-րդ րոպէին կերպանց անցում եւ փոխանցում Տիգրան Բարսեղեանին կատարեց Հենրիի Միիթարեանը: Բարսեղեանը երկու փորձից գրաւեց դարպասը: Առաջին հարուածից յետոյ գնդակն ուղղահայեց դարպասաձողից դարձեալ յայտնուեց Բարսեղեանի մօտ, որը երկրորդ հարուածը յստակ կատարեց:

87-րդ րոպէին կոստաս Ֆորտունիսը շրջանցեց Հայաստանի հաւաքականի չորս խաղացուների եւ գրաւեց Արամ Հայրապետեանի պաշտպանած դարպասը:

Հայաստանի հաւաքականը կարողացաւ մնացած ժամանակում պահանել յաղթական հաշխիւ եւ 6 միաւորով բարձրանալ երրորդ տէղ՝ շրջանցելով Յունաստանին եւ Բոսնիա-Հերցեգովինային, որոնք ունեն 4-ական միաւոր:

Նոյն խմբում Խոտալիայի հաւաքականն ընդունեց Բոսնիա-Հերցեգովինայի թիմին, յաղթեց 2:1 հաշուով եւ 12 միաւորով գլխաւորում է մրցաշարային աղիւսակը:

ԵԼՊ-2020. Հայաստանի Դաւաքականը Վստահ Յաղթանակ Տօնեց Լիխտենշտեյնի Շնտրանու Նկատմամբ

Ելրո-2020-ի ընտրական փուլի շրջանակում Հայաստանի ազգային հաւաքականը վազգէն Սարգսեանի անուան «Հանրապետական» մարզադաշտում ընդունել էր Լիխտենշտեյնի ընտրանուն:

Հանդիպման մեկնարկից ընդամէնը 2 րոպէ անց Վարագդատ Հարուեանի հիանալի փոխանցումից յետոյ մեր թիմին հաշուի մէջ առաջ մղեց Գէորգ Ղազարեանը: 18-րդ րոպէին մրցակցի դարպասը երկրորդ կոլն ուղարկեց Ալեքսանդր Կարապետեանը: Խաղավերջում հանդիպման վերջնական հաշիւը ձեւակերպեց Տիգրան Բարսեղեանը՝ 3:0:

Այսպիսով, Հայաստանի հաւաքականն երկու անընդմէջ պարտութիւններից յետոյ առաջին յաղթանակն է տօնում եւ 3 միաւորով զբաղեցնում յխմբի 5-րդ հորիզոնականը:

Ծանրորդ Վարազդատ Լալայեանը դարձաւ աշխարհի երիտասարդների Ախոյեան

Ֆիշիում ընթացող ծանրաձարտի աշխարհի երիտասարդական առաջնութեան մրցում ային վերջին օրը պայքարի մէջ մտան 109+ կտ քաշային մարզիկները: Հայաստանի ներկայացուցիչ Վարազդատ Լալայեանը պոկեց 192 կտ եւ հրեց 227 կտ: Երկամարտի 419 կտ արդիւնքով հայ ծանրորդը դարձաւ աշխարհի երիտասարդների առաջնութեան ոսկէ մետալակիր:

Հայաստանի միւս մասնակիցներից Արմէն Գրիգորեանը 6-րդ (Երկամարտ՝ 309 կտ), Ռաֆիկ Յարութիւնեանը՝ 6-րդ (Երկամարտ՝ 334 կտ), Կարէն Աւագեանը՝ 4-րդ (Երկամարտ՝ 341 կտ), իսկ Արփինէ Դալալեանը՝ 4-րդ տեղերում էին (Երկամարտ՝ 241 կտ):

Պորտուգալիան՝ Ազգերի Լիգայի Առաջին Գաւաթակիր

Ֆուտպոլի Պորտուգալիայի հաւաքականը նուաճեց ՈւԵՖԱ Ազգերի լիգայի առաջին գաւաթակիր տիտղոսը: Պորտուգալիայի Պորտուգալաքում անցկացուած եղրափակիչում ֆերնանդու Սանտուշի գլխաւորած թիմը մրցեց Ռունալդ Կումանի թեկափարած Հոլանդիայի հաւաքականի հետ եւ առաւելութեան հասաւ նուազագույն հաշուով:

60-րդ րոպէին սպանական «Վալենսիայի» յարձակուող Գոնսալո Գուերելն օգտուեց անգլիական «Մանչեսթեր Սիթիի» կիսապաշտպան Բեռնարդու Սիլվայի փոխանցումից եւ գրաւեց Յասպես Սիլեսնի («Բարսելոնա») պաշտպանած դարպասը: 1:0 հաշիւն անփոփոխ մնաց մինչեւ հանդիպման աւարտը:

Ցիեցնենք, որ երրորդ տեղը գրաւել էր Անգլիայի հաւաքականը, որը յետիւսաղեաւ 11 մետրանոցներով պարտութեան էր մատնել Շուկացար-իան թիմին:

CONIFA Euro-2019.

Հարաւային Օսիան Եզրափակիչում Յաղթեան Հայաստանին

ֆուտպոլի Հարաւային Օսիայի հաւաքականը նուաճեց Արցախում աւարտուած Ելրոպայի չճանաչուած երկրների առաջնութեան ախոյեանի կոչումը:

Եղրափակիչում Հարաւային Օսիան նուազագոյն հաշուով առաւելութեան հասաւ Արեւմտեան Հայաստանի հաւաքականի նկատմամբ: Ընդ որում, աւելացուած ժամանակում նշանակուեց 11 մեթրանոց Հարաւային Օսիայի դարպասին, սակայն դարպասապահը սերվ կատարեց:

Արխագիան յետիւսաղեաւ 11 մեթրանոցներով 5:4 հաշուով առաւելութեան հասաւ Չամերիայի թիմի նկատմամբ եւ զբաղեցրեց 3-րդ տեղը:

Հիմնական ժամանակն աւարտուել էր 0:0 հաշուով:

Նադալը 12-րդ Անգամ Դարձավ «Ռուլան Գարոս»-ի յաղթող

Սպանացի թենիսիստ Ռաֆայէլ Նադալը 12-րդ անգամ դարձաւ «Ռուլան Գարոս»-ի ախոյեան:

Ֆրանսացի բաց առաջնութեան եղրափակիչում Նադալը մրցում էր աւստրիացի Դոմինիկ Թիմի հետ:

3 ժամ 25 րոպէ տենած մրցամարտում Նադալը յաղթեց 6:3, 5:7, 6:1, 6:1 հաշուով:

Ցիեցնենք, որ կիսաեղրափակիչում սպանացին 3 սեթում առաւելութեան էր հասել Ռոջեր Ֆեդերերի նկատմամբ:

